

Af Kirsten Madsen (FP) m.fl.
(Fremsat 13/1 88. Første behandling 12/2
88. Betænkning 23/3 88. Anden behandling
5/4 88).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Lovforslaget

forkastedes, idet 8 (FP) stemte for, 112 (S, KF,
SF, V, RV, CD, KRF og FK) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

13) Anden (sidste) behandling af beslutningsforslag nr. B 23:

Forslag til folketingsbeslutning om forhøjelse af den skattefrie bundgrænse. (Forhøjelse af personfradrag).

Af Preben Møller Hansen (FK) m.fl.
(Fremsat 29/10 87. Første behandling 2/12
87. Betænkning 23/3 88).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Forslaget

forkastedes, idet 11 (FP og FK) stemte for, 109
(S, KF, SF, V, RV, CD og KRF) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

14) Anden (sidste) behandling af beslutningsforslag nr. B 63:

Forslag til folketingsbeslutning om søfolks skattefritagelse af krigsrisikotillæg.

Af Preben Møller Hansen (FK) m.fl.
(Fremsat 15/12 87. Første behandling 22/1
88. Betænkning 23/3 88).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Forslaget sattes til forhandling.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

Forslaget

forkastedes, idet 12 (FP, FK og Tommy Dine-
sen (SF)) stemte for, 105 (S, KF, SF, V, RV, CD
og KRF) imod.

Den næste sag på dagsordenen var:

15) Forespørgsel nr. F 37:

*Forespørgsel til statsministeren og landbrugs-
ministeren:*

»Hvilke initiativer agter regeringen at tage for at undgå, at dansk landbrug ender i en katastrofe som følge af de forhastede og ugennem-
tænkte krav, der er indeholdt i vandmiljøplanen, og som stærkt præget af den grønne valgkampstemning blev hastet igennem Folketinget i foråret 1987?«

Af Dohrmann (FP) m.fl.

(Forespørgslen, anmeldt 17/2 88. Fremme af
forespørgslen vedtaget 23/2 88).

Begrundelse

Dohrmann (FP):

Dansk landbrug og landbrugets afsætnings-
virksomheder befinder sig i den værste krise si-
den depressionen for ca. 50 år siden.

Ansvar for denne ulykkelige situation, der medfører, at tusindvis af familier må gå fra hus og hjem, at køerne bliver slagtet, slagterierne lukket, medarbejderne fyret, eksportindtægterne reduceret, og at de landmænd, der endnu er tilbage, totalt har mistet modet, skal først og fremmest placeres her i Folketinget, da det er et flertal her, der har belemret landbrugserhvervet med den ene udgiftskrævende lov efter den anden.

Vandmiljøplanen er således noget af det mest erhvervsfjendtlige, der findes. Den blev vedtaget under den grønne valgkampstemning, der herskede her i Folketinget i foråret 1987, af regeringspartierne og Det Radikale Venstre, og den er at betegne som en katastrofe for dansk landbrug. Derfor bør vandmiljøplanen enten helt ophæves eller i det mindste ændres, så den bliver langt mere erhvervsvenlig.

[Dohrmann]

Med sympati har vi hørt udtalelser med samme indhold fra visse partier her i Folketinget; der er bare ikke sket noget. Derfor har Fremskridtspartiet stillet denne forespørgsel, og når den er stillet til såvel statsministeren som landbrugsministeren, er grunden selvfølgelig den, at det nok ligger inden for landbrugsministerens område, men at vi mener, problemet er så stort, at regeringschefen skal involveres.

Det er helt bevidst – hvis nogen har undret sig over det – at vi har sprunget miljøministeren over. Vi mener, at miljøministeren og Miljøministeriet i det hele taget er noget af det mest erhvervsskadelige her i landet, og derfor har vi, da vi ønsker en god, erhvervsvenlig og saglig debat her i dag, ikke ønsket at involvere miljøministeren, men vi glæder os til, at regeringspartierne her i dag vil løfte sløret for, hvad man vil gøre, således at dansk landbrug igen kan få en tro på fremtiden.

Besvarelse

Statsministeren (Poul Schlüter):

I sidste folketingsssamling besluttede et meget stort flertal i Folketinget at gennemføre vandmiljøplanen, der jo sigter mod en tiltrængt forbedring af det samlede vandmiljø i Danmark.

For landbrugets vedkommende – og det er jo landbruget, forespørgslen angår – indebærer planen, at der skal gennemføres en række investeringer til sikring af en forbedret udnyttelse af husdyrgødningen. Hertil kommer kravet om etablering af gødnings- og sædskifteplaner samt grønne marker i jordbruget.

Jeg vil gerne understrege i dag, at det er regeringens opfattelse, at de miljømæssige tilpasninger, som landbruget står over for, kun er ét element blandt andre i den udvikling, som i disse år er i gang i landbruget. Folketinget har flere gange inden for de sidste år drøftet landbrugets store problemer – og de er store.

For nogle uger siden havde vi her i Tinget en debat om landbrugets økonomiske situation på grundlag af et beslutningsforslag fra S, SF og RV. Regeringen stillede ved den lejlighed snarlige initiativer i udsigt, idet den, så snart udvalget om struktur, finansiering og ejerforhold i landbruget har afsluttet sit arbejde, vil fremsætte lovforslag, og jeg kan meddele, at det vil ske i løbet af få dage.

Det altoverskyggende problem, vi står med i øjeblikket, er, at landbruget nu i en årrække har været præget af stor gæld og store renteudgifter – det gælder i alt fald for store dele af erhvervets udøvere – og situationen er samtidig på det senere blevet påvirket af en betydelig nedgang i indtægten som følge af pris- og høstudbytteudsving. Derfor må vi erkende, at dele af dansk landbrug er i en overordentlig presset situation, som vil kunne føre til et betydeligt antal betalingsstandsninger, hvis der ikke sker en bedring i de pågældende landmænds økonomi. Det må Folketinget og regeringen derfor i den kommende tid arbejde intenst med, og det haster, for vi skal have løsningerne på plads så hurtigt som muligt. Jeg vil dog understrege, at der er en stor variation i de enkelte landbrugsbedrifters økonomiske situation.

Når forespørgslen i dag alene sigter på de krav, der af hensyn til miljøet stilles til en landbrugsbedrift, risikerer man imidlertid let at fordreje debatten. Miljøspørgsmålene skal under alle omstændigheder klares. Hvis landbruget skal hjælpes, er det vigtigt, at analysen af problemernes årsager er rigtig, for ellers risikerer vi fra politisk side at gribe ind på et forkert grundlag.

På miljøområdet er der nu fastlagt nogle mål med udgangspunkt i de problemer, der er konstateret i de sidste år. De midler, der tages i anvendelse på vandmiljøområdet, er indeholdt i regeringens handlingsplan og beretningen om vandmiljøet fra Miljø- og Planlægningsudvalget. Jeg vil i den forbindelse gerne understrege, at fra regeringens side lægger vi vægt på, at denne politik udmøntes på en sådan måde, at landbruget fortsat kan nyde godt af den teknologiske udvikling.

Regeringen vil samtidig under henvisning til de omkostninger, der er forbundet med miljøforanstaltningerne, understrege behovet for, at der ydes landbruget compensation, og dette har et flertal i Folketinget erkendt nødvendigheden af. Det ville være konsekvent, om den bekymring for landbrugets fremtid, som forespørgslen i dag er udtryk for, gav sig udslag i tilslutning til compensationstanken.

Jeg mener, det vil være forkert at betragte miljøpolitikken som hovedårsag til landbrugets problemer, men der er et klart behov for bistand til landbruget med henblik på at sætte det i stand til på længere sigt at klare sig uden of-

[Statsministeren]

fentlig støtte, og sådan at effektive landbrug inden for rammerne af EF's fælles landbrugspolitik vil kunne give indtjenings- og arbejdsvilkår, som kan måle sig med andre erhvervs. Det er det, der er opgaven.

Regeringen vil, som jeg allerede har bebudet, komme med et oplæg herom på grundlag af arbejdet i udvalget vedrørende struktur, finansiering og ejerforhold i landbruget, og regeringen håber, at den positive interesse, som er vist landbruget fra så godt som alle sider, vil bære de nødvendige initiativer igennem, når vi om få dage kommer til realiteterne.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Som bekendt besluttede et flertal i Folketinget i foråret 1987 at gennemføre en samlet indsats på vandmiljøområdet.

Vandmiljøplanen har fastlagt målet for indsatsen i de kommende år, og den fastlægger tillige i hovedtræk de midler, der skal tages i anvendelse, for at dette mål kan opfyldes.

Jeg vil gerne understrege, at sigtet med indsatsen er, at målet, en reduktion i næringsstofbelastningen, nås. I udmøntningen af planen må vi have dette mål for øje, samtidig med at vi sikrer, at landbruget fortsat kan fungere og udvikle sig og herunder udnytte teknologiske landvindinger også på gødningsområdet.

Vandmiljøplanen og især den del, som angår landbrugets forestående investeringer i opbevaringsanlæg til husdyrgødning, har fra flere sider været genstand for kritik, og forespørgslen i dag er vel netop foranlediget af denne kritik.

Debatten har endvidere været præget af misforståelser, ikke mindst med hensyn til opbevaringskravene. Lad mig derfor straks slå fast, så det ikke kan misforstås, at kravet til anlæg til opbevaring af husdyrgødning alene skal være bestemt af netop den kapacitet, som er nødvendig for en forsvarlig håndtering af den enkelte bedrifts husdyrgødning. Der skal altså ikke bygges større gylletanke, end der er behov for, det er indlysende klart.

Det er således forholdene på den enkelte bedrift som f.eks. sædskifte og gødningsplaner, naboaftaler og miljøforhold i øvrigt, som danner grundlag for vurderingen af behovet for opbevaringskapaciteten. Vandmiljøplanen fremhæver netop muligheden for at fravige 9 måneders opbevaring i op- og nedadgående retning. Ingen landmand skal derfor investere i opbeva-

ringskapacitet, som ikke er nødvendig. Det er kommunalbestyrelserne, der administrerer reglerne for opbevaringskravet. En vejledning i administration af reglerne vil snart foreligge til de enkelte kommuner, således at man kan sikre en ensartet administration på området.

Jeg vil i den forbindelse gerne understrege, at vi ved planens gennemførelse tilstræber at få fastlagt fleksible rammer for landbruget bl.a. gennem muligheden for naboaftaler og inddragelse af andre håndterings- og opbevaringsmetoder m.v.

Som nævnt spiller sædskifte og gødningsplaner for at sikre en bedre udnyttelse af gødningsforbruget i landbruget en stor rolle, og der kan opnås besparelser i forbruget af handelsgødning. Mange landmænd brugte allerede inden vandmiljøplanen sådanne styringsinstrumenter, og Landbrugsministeriet yder tilskud til udvikling af bedre markstyringsinstrumenter.

For landbruget vil miljøreglerne medføre krav om investeringer. Kravet om grønne marker kan medføre udgifter til såning m.v., og de krav om rensning af spildevand fra landbrugets forædlingsvirksomheder, der stilles, vil kunne påvirke afregningspriserne. Regeringen finder som allerede nævnt i vandmiljøplanen, at der bl.a. under hensyn til landbrugets økonomiske situation, og fordi omkostningsstigningerne inden for landbruget vanskeligt kan overføres til priserne, bør kompenseres for disse merudgifter.

Forslaget om nedsættelse af grundskyldpromillen er et element i denne sammenhæng. Ordningerne vedrørende tilskud til landbrugets miljøinvesteringer, som er på plads, er en god hjælp. Nedsættelsen af de veterinære kontroludgifter giver en økonomisk lettelse til husdyrbrugene. På Landbrugsministeriets reserve er afsat yderligere 75 mio. kr., som vi snarest søger udmøntet også til at hjælpe på omkostningerne i forbindelse med miljøkravene.

Men disse miljøkrav, som landbruget er stillet over for, er imidlertid kun en del af det samlede problemkompleks, vi står med på landbrugsområdet. Det centrale problem i øjeblikket er erhvervets indkomstmæssige situation, den høje gæld, de store renteudgifter, og det er først og fremmest her, der bør sættes ind.

Som bekendt afgiver det udvalg, som regeringen nedsatte vedrørende landbrugets finansieringsforhold, i disse dage sin første delrap-

[Landbrugsministeren]

port om finansieringen, og den vil blive offentliggjort allerede i morgen. Regeringen vil som tidligere bebudet på grundlag af udvalgets betænkning meget hurtigt fremsætte de nødvendige forslag her i Tinget, forslag, der vil betyde, at landbruget får en hårdt tiltrængt renteletelse, således at der kan komme bedre driftsøkonomi i landbruget igen. Regeringen arbejder således aktivt på at finde en løsning på landbrugets problemer, og jeg håber, at der vil være bred politisk tilslutning for så vidt også fra Fremskridtspartiet til at medvirke til at gennemføre de nødvendige økonomiske tiltag over for landbruget.

Forhandling

Dohrmann (FP):

Jeg bad i min begrundelse om, at regeringen loftede lidt af sløret for, hvad den vil foretage for at give landbrugserhvervet forhåbningerne og investeringslysten tilbage. Der kom nogle få bemærkninger, og dem vil jeg gerne sige tak for, men det var efter min bedste overbevisning et meget, meget beskedent indlæg, såvel statsministeren som landbrugsministeren kom med. Det, vi hørte, var stort set det samme, som vi fik at vide for to år siden. Vi hørte i fjernsynet i går aftes, at nu havde man nogle vældige planer om denne investeringsplan. Det havde man ofret tid til at informere fjernsynet om. Vi fik ikke afsløret noget af indholdet her i dag. Det synes jeg ærlig talt regeringen skylder os, og jeg er helt overbevist om, at hvis de ting, som man har omtalt her, er de eneste, man agter at foretage – man vil bl.a. ikke afgørende ændre i den erhvervsfjendtlige vandmiljøplan, der blev vedtaget – kan man være evig forvisset om, at den negative stemning, der hersker i landbruget, vil blive endnu værre.

Man kan godt sige, at det, der er sket med landbruget, ikke alene skyldes vandmiljøplanen, det er da korrekt, men er et sammenfald af flere forskellige ting, EF's prispolitik f.eks., men det, der først og fremmest har taget lysten fra landmændene, er de tåbelige ting, der er indeholdt i vandmiljøplanen, og som bevirker, at titusinder af landmænd ikke tror, at erhvervet har en fremtid mere. Det er her, regeringen og Folketinget har taget lysten fra landmændene. Det er kun en meget, meget lille del af landmændene, der tror, at erhvervet som sådant har

en fremtid. Derfor bør Folketinget naturligvis ændre de fejl, det har begået med vandmiljøplanen.

Vi ved, at mange er blevet tvunget ud i nogle fuldstændig meningsløse investeringer, f.eks. vedrørende 9 måneders gylleopbevaring, som man nu har fået at vide ikke er nødvendig. Vi ved, at landmændene fremover skal bruge over halvdelen af deres tid til at snakke med kommunale embedsmænd og kontrollanter, folk, der skal godkende deres gødningsplaner osv. Med vandmiljøplanen har man ødelagt landbruget som et frit erhverv. Regeringen har nogle planer om, at landbruget skal have noget tilskud hist og pist. Folk, der har et landbrug, og som ellers altid har prøvet på at drive et fornuftigt, valutaskabende, arbejdspladsskabende brug, leveret dyr til slagterierne osv., leveret mælk, må reducere, skære ned. Folk, der har en ejendom, og som skylder en hel masse penge, er blevet tvunget til at foretage nogle af de investeringer, der kræves. Men folk, der er lidt oppe i alderen, og som kan se, at de kan hutle sig igennem tilværelsen med et par høns og tre-fire køer måske og en enkelt gris, der måske kan sælges »sort«, de foretager ikke de investeringer. Jeg ved godt, at man har interne problemer i regeringen med at finde frem til det her; måske går man også til Det Radikale Venstre, men derfra har der også indimellem lydt nogle fornuftige meldinger.

Men man skal give landbrugserhvervet livsmodet tilbage, som Folketinget har frataget det. Det, vi har hørt her i dag, vil i hvert fald ikke genskabe det.

Vi ved nu, at man i henhold til vandmiljøplanen – landbrugsministeren var lidt inde på det – nu kan nøjes med 6 måneders gylleopbevaring, altså såfremt man får tilladelse til det, men der står stadig væk, at kravet er 9 måneder. Man kan altså fravige det, og det skal godkendes af kommunen. Man er allerede begyndt visse steder i landet at udsende en vejledning med alle de mange tåbelige spørgsmål, der skal besvares, når man kommer og skal kontrollere. Jeg har flere papirer liggende dernede på bordet; dem kunne jeg bare ikke slæbe herop.

Landbruget er man ved at omdanne til et eller andet, der minder om et offentligt kontor; dér ender det fri landbrugserhverv. De folk, der skal passe deres dyr og marker osv., bliver skrivebordsgeneraler. Det er denne regerings

[Dohrmann]

skyld, og det er i særdeleshed flovt. Jeg har omtalt den grønne valgkampstemning, der herskede i Folketinget i foråret 1987, og det var selvfølgelig beklageligt. Når man har begået en fejl, har man kun en eneste ting at gøre, og det er at sørge for at få den rettet igen. Jeg synes da også, at det er ved at ske vedrørende kravene til opbevaring af gylle. Jeg har så galt set, at SF har udtalt sig positivt om det. Man er i fuld færd med at finde frem til en ny teknologi, som gør, at de store investeringer, der bliver foretaget i dag og vil blive foretaget i de næste par år, måske er totalt overflødige. Man finder frem til nogle moderne og sikkert positive måder at behandle gødningen på, sådan at den ikke forårsager de ulykker, man påstår den gør i dag. Hvis det er tilfældet – og det er der aldeles ingen grund til at betvivle, idet der stod i Børsen, at alene 7 danske virksomheder var langt fremme med de forsøg dér – så er det fuldstændig tåbeligt, hvis man ikke får lovene ændret, sådan at landbruget ikke foretager disse fejlinvesteringer.

Jeg vil godt gentage, at jeg havde håbet, at både statsministerens og landbrugsministerens indlæg i det mindste ville have stillet i udsigt, at dansk landbrug kunne have i hvert fald et håb om at overleve som et frit erhverv. Det gjorde de ikke. Det var de sædvanlige ord. Konkret handling var der ikke noget af. Vi fik at vide, at der kommer nogle forslag inden ret længe, og det er så sandelig også på tide. Uden at jeg helt nøjagtig ved det, vil jeg skyde på, at Folketinget har mellem 20 og 30 arbejdsdage tilbage inden sommerferien. Derfor har man ganske enkelt smølet tiden væk og kommer med noget forhastet noget, lige før Folketinget skal sendes hjem på sommerferie. Det er store problemer, det drejer sig om, og resultatet bliver måske – det håber jeg ikke – at Folketinget bliver sendt hjem på sommerferie, så tingene får lov til at flyde sommeren over. Det er ikke godt, hverken for landbruget eller for samfundet som helhed. Vi ved alle sammen, hvor mange milliarder kroner landbruget har slæbt hjem i fremmed valuta. Vi ved, hvor mange arbejdspladser der findes inden for landbruget. Man burde altså langt, langt mere end at spekulere på, om miljøministeren bliver sur, eller den slags ting, sørge for at få problemerne løst. Det er ganske enkelt for dårligt, det, vi oplever her.

Fremskridtspartiet er meget positivt over for at medvirke til enhver forbedring. Vi vil gerne

medvirke til selv de mindste ændringer i den vandmiljøplan, hvis de trækker i den rigtige retning. Det er ikke partiegoistiske motiver, vi har brug for. Det er et erhverv, der er ved at køre ned, og det skal vi hjælpe. For at tydeliggøre det, jeg her har sagt, vil jeg gerne på Fremskridtspartiets vegne fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Folketinget konstaterer, at vandmiljøplanen i sin nuværende form er ødelæggende for det valutaskabende danske landbrugerhverv og derfor bør ændres og tydeliggøres, inden landmændene tvinges til at foretage flere meningsløse investeringer.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 65).

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår nu i forhandlingen.

Bjørn Westh (S):

Gylleforvirring! Det er vel nærmest det ord, der bedst karakteriserer den nuværende regering og dens måde at administrere på. Tænk, ikke engang egne vedtagelser vedrørende egne kernevælgere kan regeringen administrere! Den 30. april 1987 vedtog regeringen og Det Radikale Venstre en vandmiljøplan i Folketinget. Endnu i dag hersker der stor uenighed i regeringen om, hvordan den skal administreres. Landbrugsministeren har i dag sagt, ca. 1 år efter Folketingets vedtagelse med regeringens stemmer, at der nu snart vil komme en vejledning, der skal forklare, hvordan den skal forstås. Vi andre har kunnet læse i aviserne i månedsvis, hvordan regeringen internt og med Det Radikale Venstre diskuterede, hvad det egentlig var, de vedtog. Landmændene har disponeret ud fra de ord, som regeringen dengang sagde.

Man kan se i Landbrugsmagasinet af 24. marts i år, hvordan landbrugsministeren og den tidligere landbrugsminister tager afstand fra de ord, de selv har vedtaget, og faktisk hænger embedsmænd ud, der ikke har gjort andet end at skrive regeringens vandmiljøhandlingsplan af i den foreløbige bekendtgørelse, som jeg forstår er udsendt, og derefter siger de nu, at de aldrig

[Bjørn Westh]

har hørt om noget, der hed »9 måneders opbevaringskrav«.

Jeg kan godt forstå, at man i Jyllands-Posten kalder det gylleforvirring, og vi må sige, at nok har vi en regering af navn, men af gavn har vi ikke megen regering.

Under store fanfarer – jeg kan godt forstå, at statsministeren nu går – bekendtgjorde regeringen i december måned – jeg synes også, det er rimeligt at samle porcelænet op – at nu skulle der iværksættes et udvalgsarbejde, der skulle se på landbrugets forhold. Det skulle arbejde indtil den 1. juli 1988. Mindre end 2 måneder senere fik man at vide, at nu skulle betænkningen komme inden den 1. april 1988. Man havde altså helt fejlvurderet situationen. Nu får vi så at vide i dag, at udvalgsarbejdet skal resultere i nogle forslag til Folketinget, der skal behandles i de sidste 3 hektiske uger. Det skal dreje sig om nogle kolossale milliardbeløb, i hvert fald ifølge det, landbruget siger. Det er ikke overblik fra regeringens side.

Regeringen vil have, at Danmark skal tilslutte sig en braklægningsordning i EF, som regeringen ikke engang kan forklare hvad går ud på. Hvad er jord under markedsordninger f.eks.? Ikke engang et sådant spørgsmål har man kunnet få besvaret af regeringen i Folketingets Markedsudvalg. Det er ikke underligt, at landmændene er forvirrede og ikke kan finde ud af noget. For 1 år siden minus en dag var der et møde i Herning med 16.000 landmænd. Det var i og for sig et historisk møde, for Venstres landbrugsminister blev budt velkommen med ordene: Du er kommet for at lytte og lære, men du kan ikke få ordet. Det var den tillid, landbruget på daværende tidspunkt viste Venstres minister. Få måneder efter var ministeren udskiftet, og vi fik en ny landbrugsminister, hvis fornemste indsats på landbrugsområdet indtil da havde været at få 9-måneders-kravet ind i vandmiljøplanen på baggrund af konsensuskonferencen, sådan at man kunne få De Radikale på plads. Det var det, der gjorde hr. Tørnæs kendt i landbrugskredse, at han ordnede den sag, og få måneder efter var han altså også landbrugsminister.

Egentlig er det trist, at hele diskussionen om husdyrgødningen og gyllen har taget den negative retning, den har, for i virkeligheden er der tale om en værdifuld ressource, som vi ikke udnytter nær godt nok. Der er landbrugskonono-

mer, der har beregnet, at der er næringsstofværdier i husdyrgødningen i Danmark for over 1,5 mia. kr., som ikke bliver udnyttet. Det skyldes, at gødningen ikke spredes optimalt, bl.a. fordi husdyrene mere og mere bliver koncentreret i bestemte egne af landet. Hér er der tale om et virkelig strukturproblem. Den positive opgave er at få udnyttet husdyrgødningen bedre. Derved kan landmændenes indtjening forbedres og forbruget af kunstgødning nedsættes. Der er mange veje at gå til at opnå en bedre udnyttelse af husdyrgødningen, f.eks. bedre spredning, hvilket kan ske ved oprettelse af gylleformidlingsordninger, fællesanlæg, gyllebanker osv.; det kan også ske ved hjælp af ny teknologi; man kan f.eks. omdanne gyllen til tørstof med næringsværdi og rent vand; bedre udnyttelse kan også ske gennem bedre komposteringsteknikker osv.; det, det drejer sig om, er altså at få udnyttet den. Vi kan også gennem økologisk jordbrug sikre, at der sker en mere værdifuld anvendelse af husdyrgødningen.

Socialdemokratiet finder ikke, at miljøkravene alene kan betragtes som en omkostning; tværtimod kan de ofte vendes til noget positivt for et erhverv. Vi finder derfor heller ikke, at det er miljøkravene over for landbruget, der er årsag til, at mange landmænds indtjening for tiden er alt for lav. Men det er klart, at en ny investering og en fuldstændig rodet administration og rådgivning fra regeringens side er en belastning, især når indtjeningen er lav.

Vi har et ønske om en stor og sund landbrugsproduktion, og vi vil gerne være med til at hjælpe landmænd, der på trods af en rimelig drift er i reelle økonomiske vanskeligheder, men det skal naturligvis være uden kapitalisering. Men den diskussion vil jeg lade ligge i dag; vi må se, hvilket udspil regeringen i det hele taget kommer med.

Det afgørende i dag er at få sat gang i en positiv udvikling i løsningen af de miljøudfordringer, landbruget står over for. Jeg skal derfor på vegne af Socialdemokratiet og SF fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet Folketinget pålægger regeringen at intensivere arbejdet for at nyttiggøre husdyrgødningen og at forbedre vilkårene for økologisk landbrug, herunder at øge omlægningsstøtten for husdyrproducenter til 4.000 kr. pr. ha, går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«

[Bjørn Westh]

(Dagsordensforslag nr. D 66).

Der var mange andre ting, der kunne nævnes omkring forbedring af det økologiske jordbrug; jeg har her valgt kun at nævne én ting, men der vil være flere andre ting, vi kan tage op. Vi er utilfredse med, at regeringen ikke i større omfang har fulgt den rådgivning, Det Økologiske Jordbrugsråd har givet. De 4.000 kr. pr. ha er ikke et stort beløb set i relation til det, regeringen taler om i braklægningsordningen. Jeg vil så også gøre opmærksom på, at det er en støtte over 3 år, og at det vil kræve, at man skal dyrke ejendommen økologisk i 7-8 år.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Også dette dagsordensforslag indgår nu i forhandlingerne.

Grove (KF):

Jeg vil gerne først fastslå, at det ikke er vandmiljøplanen, der er årsag til landbrugets vanskelige situation i dag. Årsagen ligger helt klart i de dyre lån, de højtforrentede lån, som blev optaget i årene 1978-1981. Jeg kan huske, at den daværende socialdemokratiske ordfører i 1979 udtalte, at det var de brede skuldre, der skulle bære de store byrder, og derfor pålagde man på det tidspunkt landbruget en ekstra afgift. Det var på det tidspunkt, vanskelighederne virkelig begyndte i landbruget. Derfor må jeg nok sige, at Socialdemokratiet bærer sit store medansvar for de vanskeligheder, vi står i. Derfor håber jeg også, at Socialdemokratiet, når vi er kommet over alle de polemiske bemærkninger, som den socialdemokratiske ordfører kom med her til regeringen, vil være sig sit ansvar fra den tid bevidst og vil være med til at prøve at løse problemerne inden for landbruget.

Der er ingen tvivl om, at de miljøproblemer, vi taler om, og som vi forsøger at løse gennem vandmiljøplanen, også gælder for landbruget. Det siger landbruget også selv. Det er interesseret i at være med i en løsning. Jeg tror også, vi må sige, at med den løsning, der er udmøntet i en bekendtgørelse, der snart kommer, og som landbrugsministeren har redegjort for; vil vi få en fornuftig løsning på gylleproblemet. Man kan altid beklage, at det tager tid, men det er da bedre, at det tager lidt tid, og at vi så får en fornuftig løsning, end at man haster det for stærkt igennem. Det har man jo været ude for.

Jeg synes, det er meget mere spændende at se, at Fremskridtspartiet tilsyneladende bekymrer sig meget om landbruget. I den tid jeg har været herinde, har det altid sagt nej til enhver lettelse til landbruget, der er blevet foreslået, både af den nuværende regering og af den forrige regering. Det er en konsekvent holdning hos Fremskridtspartiet. Fremskridtspartiet lægger også op til, at miljø intet betyder i dette land. Fremskridtspartiet har aldrig fremsat et forslag til bedring af landbrugets forhold. Jeg vil sige, at Fremskridtspartiet – det ved vi alle – ikke er et miljøparti, men jeg tror, at det er et friluftsparti, forstået på den måde, at det altid svæver frit oppe i den blå luft og siger nej til alt og alle og dermed er fri for at tage et ansvar og er klar til at kritisere til enhver tid. Det gælder den danske landbrugspolitik, men det gælder jo i allerhøjeste grad også EF-politikken. Vi ser gang på gang i Markedsudvalget, at Fremskridtspartiet på enhver mulig måde blokerer for en fornuftig landbrugspolitik i EF.

Jeg forstår da godt, at det er lettest for Fremskridtspartiet at slippe for at tage et ansvar. Så kan man altid heroppe sige med store ord og dagsordener, at nu vil man redde dansk landbrug. Men nu får Fremskridtspartiet lejlighed til at vise sin gode vilje. Vi har nogle miljøstøtteordninger, der skal på plads. Fra regeringens side kommer der et forslag om en refinansieringsplan inden for den kommende tid, hvor Fremskridtspartiet i allerhøjeste grad får lejlighed til at vise sin gode vilje. Jeg er meget spændt på at se, hvordan hr. Dohrmann og Fremskridtspartiet vil agere i den situation, om de fortsat vil svæve frit i luften eller de har lyst til at være med til et konstruktivt arbejde. Men jeg vil gerne samtidig sige til Fremskridtspartiet, at i konstruktivt arbejde får man ikke sin vilje 100 pct. igennem. Man må måske så også stemme for enkelte ting, som man er knap så glad for, for at få de ting igennem, man er glad for. Det er det, der hedder et parlamentarisk ansvar. Det bliver spændende at se, om Fremskridtspartiet for første gang herinde vil leve op til et parlamentarisk ansvar og ikke bare komme med paradeord og paradeforslag.

Der er ingen tvivl om, at vi får travlt i den kommende tid. Når betænkningen fra Bernsteinudvalget kommer, vil der komme forslag fra regeringens side om en refinansiering. I det hele taget mener vi fra konservativ side, at vi

[Grove]

bør give en vifte af muligheder til den enkelte landmand, han kan vælge imellem. Det er det, vi vil arbejde på i de kommende uger. Fra konservativ side skal der ikke være tvivl om – om vi så skal arbejde både lørdag og søndag og aften og nat – at vi vil gøre alt, hvad vi kan, for at få en bred vifte af løsninger til landbruget, så vi ikke hvert tredje eller fjerde år skal stå i den situation, at dansk landbrug er i knibe.

Jeg tror, at alle herinde erkender, at vi har brug for dansk landbrug. Vi har brug for dets eksportværdi, men vi har også brug for det miljø, vi har ude på landet. Derfor er det en ting, der kommer alle partier ved. Jeg håber, at man bredt kan samles her om en løsning til gavn for landbruget. Der skal ikke være tvivl om, at vi fra konservativ side ønsker en bred løsning, der kan skabe tillid bredt ude i landbruget, så det har noget at rette sig efter.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

For ikke så længe siden havde Fælles Kurs et forslag til behandling her, hvor man foreslog, at debatterne herinde skulle sendes i både radio og fjernsyn. Jeg ville have ønsket, at de landmænd, der går derhjemme, og som har de store problemer og måske i løbet af kort tid er tvunget til at forlade hus og hjem, havde siddet derhjemme og lyttet til den ordførertale, som hr. Grove holdt på vegne af De Konservative.

Hr. Grove startede med at fastslå, at vandmiljøplanen ikke var skyld i landbrugets problemer. En ordfører, der kan udtale sig på den måde, har overhovedet ikke observeret de problemer, som landbruget har.

Jeg sagde i mit indlæg, at der er et sammenfald af mange forskellige problemer, men vandmiljøplanen og alle dens tåbeligheder – jeg håber, hr. Grove har læst den, men meget tyder på, at han ikke har læst den – var simpelt hen det, der fik mange landmænd til at sige: Det er jo håbløst, det her. De krav, der stilles i den, er så tossede, er så virkelighedsfjerne, er så dyre, at det er håbløst at drive erhverv under de forudsætninger.

Og det står den konservative ordfører her og forsvarer, og så siger han oven i købet, at Fremskridtspartiet aldrig har gjort noget for landbruget. Jo, det har vi, hr. Grove! Hver eneste gang et parti – det er ikke mange, det er mest os selv, der har fremsat forslag – hver eneste gang

der har været forslag om ophævelse af restriktioner eller lettelser af de byrder, man har pålagt erhvervet, har Fremskridtspartiet været der. Vi har fremsat lovforslag nr. L 34, L 35 og L 36. Hr. Grove stemte imod. De ville have betydet meget for landbruget.

Det, hr. Grove år efter år har medvirket til, er at give tilfældige støtteordninger i form af høsttabsordninger og lignende, som har gjort, at de folk, der var helt ude i tovene, kunne blive hængende lidt længere. Men man har ødelagt erhvervet, og det fortsætter man med. Og jeg kan høre, at hr. Grove og Det Konservative Folkeparti ikke er indstillet på at ændre det.

(Kort bemærkning).

Grove (KF):

Jeg synes, den måde, man har stillet forespørgslen på, i sig selv ganske glimrende karakteriserer Fremskridtspartiet. Man spørger bl.a.: »Hvilke initiativer agter regeringen at tage for at undgå, at dansk landbrug ender i en katastrofe som følge af de forhastede og ugennemtænkte krav, der er indeholdt i vandmiljøplanen?« At stille en forespørgsel på det grundlag!

Hvis Fremskridtspartiet mente noget alvorligt med det og ikke bare ville køre partitaktik på det, så havde man stillet en forespørgsel, der lød: »Hvad agter regeringen at komme med af finansieringsforslag til gavn for landbruget i den vanskelige situation, landbruget har i dag?« Man hænger det op på noget og kører direkte, som Fremskridtspartiet altid gør, med floskler og ugennemtænkte forslag. Man prøver ikke konstruktivt at gå ind i et arbejde her i Folketinget. Nej, man skal markere en parti-profil ude i det åbne land, højt oppe i luften, frit svævende. Så det er forståeligt, at når Fremskridtspartiet kommer med sine forslag, så siger vi, at det slet ikke kan betale sig at forhandle om dem, for de er kun fremsat som parade-forslag, og Fremskridtspartiet siger omgående nej, hvis det ikke får det hele 100 procent igennem.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg vil da godt oplyse hr. Grove om, at når vi har valgt den ordlyd, hænger det sammen med, at vi jo i offentligheden har både set og hørt regeringspartierne skændes om, hvad der egentlig var vedtaget, og hvilken holdning man hav-

[Dohrmann]

de. Man har jo forsøgt at bilde folk ind, at det, der var vedtaget, var noget, ens eget parti absolut ikke stod for, og som man ville gøre alt for at få ændret.

Og når der dukker den slags udtalelser op også fra Det Konservative Folkeparti og vi hører det modsatte fra visse andre regeringspartier, så er der kun én eneste ting at gøre, og det er at få det til debat i folketingsalen og få konstateret, om man mener de udtalelser, man fremkom med. Mener man, at de fejltagelser, der er begået, skal ændres, så er det godt, så er det positivt.

Men jeg er enig med hr. Grove i, at det ikke ændrer noget, når man står op og kommer med et indlæg af denne karakter, sådan som hr. Grove gjorde, hvor han var totalt afvisende og sagde, at vandmiljøplanen er god nok, den er ikke skyld i, at landbruget har problemer. Så ændrer det ikke noget, så er debatten meningsløs og formålsløs. Men det var ikke det, der var hensigten.

Gade (SF):

Det, der er problemet med den forespørgsel, som Fremskridtspartiet har stillet, og den dagsorden, Fremskridtspartiet har foreslået, er jo, at de gør miljøkravene til dansk landbrugs hovedproblem. Vi så det samme for et år og 1 dag siden, den 6. april sidste år, på protestmødet i Herning, hvor dansk landbrugs top prøvede at redde skindet ved at bilde landmændene ind, at det var en kunstgødningsafgift, der var landbrugets problem, og dermed også miljøet, der var landbrugets problem. Jeg tror nok, der er mange landmænd, der bittert har fortrudt, at de hoppede på den galej, som nok mest reddede nogle topposter i dansk landbrug for dem, der sad der i forvejen, og som egentlig betød, at man ikke fik sat fokus på dansk landbrugs hovedproblemer: finansierings- og gældsproblemerne.

Det er jo ikke nye problemer. Vi har i hvert tilfælde kunnet se helt klart, at der ville blive endnu værre problemer med lave priser i EF og i det hele taget fremtidsmulighederne inden for landbruget, og mit parti har i adskillige landbrugsdebatter i de sidste år sat fokus på de problemer.

I den situation var vi i SF glade for, at vi kunne lave en fællesudtalelse med dele af landbruget, med svineproducenterne, hvori vi kunne skrive, at »i forhold til landbrugets samlede

problemer udgør virkningerne af miljøkravene kun en mindre del. Derfor advarer vi stærkt imod at sammenblende løsningen af de problemer, som miljøkravene skaber, med løsningen af finansierings- og strukturkrisen. En sådan sammenblanding forplumrer en saglig debat om både miljøproblemerne og gældsproblemerne.«

Det er præcis sådan, det er. Og det, der er problemet med Fremskridtspartiets forespørgsel i dag, er, at den fremturer i det gamle mønster. Der er også kræfter i landbruget, der gør det, men i virkeligheden er det til større skade for landbruget og til skade for løsningen af landbrugets problemer.

Jeg kunne forstå, at hr. Grove sagde, at nu får vi travlt de sidste måneder her i Folketinget. Ja, vi burde jo have haft travlt i et par år. I stedet kom regeringen med en høsttabsordning, der blev lanceret lige før Venstres landsmøde, og som jo ikke har hjulpet nogen, kun skabt forventninger hos nogle om, at man ville noget. I stedet var det den sædvanlige tilskudsmodel, som man efterhånden er ved at fylde landbruget med uden at løse problemerne

Fremskridtspartiet har jo ret i en del af sin kritik af, hvordan dansk landbrug har udviklet sig. Der må man sige, at en del af EF-beslutningerne er den virkelige skurk i den diskussion.

Jeg savner i virkeligheden miljøministeren i dag. Jeg ved godt, at forespørgslen er rettet til statsministeren og landbrugsministeren, men vi må sige, at vi savner ham. Men så må vi jo nøjes med de to ministre, der er her. Og det kan da også godt være, at landbrugsministeren, når det kommer til stykket, for en del af det her er den bedste, for det var jo hr. Tørnæs, der var hovedforhandler om 9-måneders-kravet på regeringens side, dengang som politisk ordfører.

At landbrugsministeren kan udtale til pressen, at han ikke engang kan huske det, er jo helt grotesk. Jeg ved ikke, hvilke ord man må anvende fra denne talerstol, men ude i forsamlingshusene vil vi så bruge de rette ord for den opførsel. Det kan da ikke passe, at landbrugsministeren ikke kan huske, at han var politisk ordfører og netop i den egenskab havde en ganske speciel rolle, da den nuværende vandmiljøplan blev vedtaget.

SF's kritik af vandmiljøplanen er den samme, som da den blev vedtaget; derfor undlod vi at stemme. Når vi analyserer det igennem, er

[Gade]

der i virkeligheden tale om en udsættelse af NPO-planens effekt på miljøet, den, der blev aftalt i 1985, og som skulle være fuldført i 1990.

I virkeligheden er der tale om en udsættelse. Det vil sige, at vi miljømæssigt ikke har været effektive nok. Jeg vil da gerne spørge regeringen, hvad man nu har tænkt sig, når det viser sig, at kunstgødningsforbruget ikke falder, som det er ens egen forudsætning at det skal falde, i 1989 og i 1990. Hvad skal der så ske?

Jeg vil også gerne spørge Det Radikale Venstre, hvad Det Radikale Venstre har tænkt, at der skal ske. Og jeg gør det på baggrund af f.eks. rapporten fra Statens Jordbrugsøkonomiske Institut om vandmiljøplanen og landbruget, hvori man skriver:

»Rapporten skønner, at foranstaltningerne i forbindelse med vandmiljøplanen næppe vil kunne reducere forbruget af kvælstof i handelsgødning til 250 mio. kg som antydnet i planen. Kombineret med en handelsgødningsafgift vil dette mål formentlig kunne nås.«

Konklusionen i rapporten er, at skal det mål nås, må man i realiteten indføre en kunstgødningsafgift.

Nu er det ikke hoveddiskussionen i dag, men man må da alligevel for skams skyld og for diskussionens forhistories skyld få en melding fra Det Radikale Venstre om rapporten og om det, man nu er i gang med fra regeringens side. For det var ikke det, Det Radikale Venstre dengang fortalte os andre. Det var, at når man lavede 9-måneders-kravet, kunne man fravige kravet om en kunstgødningsafgift. Det var, hvad De Radikale sagde. Det er udtrykt i betænkningen sidste år sådan, at Det Radikale Venstre forudsætter, at den nu skærpede handlingsplan til begrænsning af kvælstofforurening gør det unødvendigt at indføre en kunstgødningsafgift, men at mindretallet ikke vil afskrive denne som et styringsmiddel i fremtiden.

Jamen hvad så nu? Dengang mente Det Radikale Venstre, at 9-måneders-kravet var en sådan skærpelse. Det mente vi andre ikke det var som et generelt krav. Landmænd, som har en driftsform, der ikke er hensigtsmæssig, skal måske have 10 måneder eller 11 måneder; der er nogle, som har en hensigtsmæssig drift med grønne marker og efterafgrøder, som skal have mindre.

Hvad har regeringen tænkt sig, når det samlede gødningsforbrug ikke falder? Vi har haft

diskussionen om kunstgødning. Den skal vi ikke genoptage i denne debat. Jeg vil kun bede om et svar fra Det Radikale Venstre om, hvad det egentlig tænker på efter forløbet af det år.

Men derimod vil jeg koncentrere mig om det, der sagligt er hovedkritikken mod regeringen her: at den ikke tænker konstruktivt. Det er, som om miljøkrav er sådan nogle byrder, der læsses over på erhvervslivet, her landbruget. Man tænker ikke konstruktivt. Det handler jo om at udnytte husdyrgødningen bedst muligt. Det var også tankegangen bag vores kunstgødningsafgiftsdiskussion.

Vi skal undgå fejlinvesteringer i de kommende år. Hvad skal vi så gøre? Ja, så skal vi sige til landmændene: Det er ikke sikkert, at gyllebeholderne skal være på den enkelte gård. Vi skal opmuntre til fællesanlæg, så vi også drager strukturproblemerne ind i billedet, så der ikke kommer til at stå nogle monumenter ude på nogle gårde, der måske holder op med drift om 2-3 år. Vi skal indskærpe kommunernes pligt til kortlægning og stille forslag om fællesanlæg. Vi skal lave en gylleformidling. Vi skal, som vi sagde sidste år, udvikle teknologi til kompostering og separationsteknologi. Vi skal fortsat satse på opbygning af biogas. Vi skal satse på udvikling af bedre udkørselsudstyr. Det er den ene del af S-SF's dagsordensforslag.

Hvor har regeringen været henne i det her? Hvis alt det var udviklet, havde man kunnet sige: Nu er vi i gang med at fortrænge kunstgødningen. Men i stedet har man siddet med arme over kors og er bare gået til i interne diskussioner, og så er man taget ud på møder og har sagt: Vi skal nok løse det på en eller anden måde. Det er fantastisk ukonstruktivt og et tegn på, at man ikke interesserer sig for, hvordan miljøproblemerne skal inkorporeres i en udvikling af erhvervspolitikken. Når regeringen barsler med en rapport om prioritering af miljøområdet, vil jeg sandelig ikke håbe, at det er den slags kortsigtede betragtninger, som har præget regeringen i landbrugsmiljøkravene, der kommer til at præge den rapport. Jeg frygter det desværre.

Mine sidste bemærkninger skal gå på, at vi har set regeringen prøve at lægge hindringer i vejen for opbygningen af den økologiske niche. Man stemte godt nok for loven, men man har udsendt en bekendtgørelse, som er for dårlig. Derfor mener vi, at tiden nu er inde til den kon-

[Gade]

struktive linje, at vi får positive ting ud af miljøkravene, at vi får lavet den bekendtgørelse om, og at vi får øget omlægningsstøtte og en bedre støtte til produktudvikling, hvor vi også støtter de primære initiativtagere og ikke kun statens forskningsinstitutioner.

Hvis man vedtager S-SF's dagsordensforslag, får vi præciseret her i Folketinget, at vi vil varetage miljøet, men at vi også er dybt optaget af at udvikle en konstruktiv erhvervs politik, som bygger på, at vi skal løse miljøproblemerne. Det er det, der mangler, og dér har regeringen været totalt fantasiløs. Vi må altså nu nøjes med at få landbrugsministerens svar på den kritik. Jeg ser det i møde, men er ikke meget optimistisk over for indholdet. Men lad os se.

(Kort bemærkning).

Grove (KF):

Jeg må nok sige, at det er med undren, jeg hører SF i dag beskyldte regeringen for at være fantasiløs og for at være for langsommelig og på den anden side sige, at nu skal vi gennemføre en række nye initiativer.

Når jeg tænker tilbage på de diskussioner, vi har haft om miljø, var én ting gennemgående for SF: Det kunne ikke gå hurtigt nok. Da vi vedtog det sidste her i Folketinget vedrørende landbrugets miljø, var SF's hovedindvending, at vi gav for lang tid til det.

Nu står SF så og siger, at vi skulle bruge meget mere tid. Jamen det vil vi da gerne. Vi er da meget åbne over for kompostering, men udviklingen er altså ikke kommet så langt, at vi kan tage det ind på nuværende tidspunkt. Vi har endda på en meget fornuftig måde trukket planen et par år ved hjælp af De Radikale, og hvis der skulle komme nye muligheder, er vi da åbne over for dem.

Men vi har også følt, at vi må leve op til det, Folketinget har vedtaget, og inden for den år-række planlægge, hvordan vi udnytter gødningen på bedst mulig måde nu.

SF var jo ikke konstruktivt, men man kan jo sige, at det var fantasifuldt, at man sagde, man skulle starte med en kunstgødningsafgift på 40 øre i 1987 og fortsætte med 3 kr. næste år og 6 kr. året efter. Det er den måde, SF tænker fantasifuldt på - ikke konstruktivt, men fantasifuldt, vil jeg erkende.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Ja, vel har vi da kritiseret, at ting ikke gik hurtigt nok. Vi har bl.a. kritiseret, at man udsatte NPO-planen, som skulle have været færdig i 1990, helt til 1993. Det er rigtigt. Det har jeg stadig ikke helt forstået at man virkelig ville byde dansk landbrug, som var gået med til NPO-handlingsplanen, det skal man huske.

Så kommer diskussionen om kunstgødning, som hr. Grove griber til, fordi han skal sige, at vi ikke har været konstruktive i spørgsmålet om husdyrgødning. Det er altså, fordi hr. Grove ikke kan læse, og fordi hr. Grove ikke har fulgt med i debatten. Det var vi, da vi lavede NPO-forliget. Da vi lavede miljøstøtteleven, var det et SF-initiativ, at der kom en særlig støtte til fællesanlæg og en bestemmelse om, at kommunerne skal kortlægge husdyrgødningsproduktionen i hver kommune med henblik på at lave forslag om fællesanlæg. Det var SF, der satte fokus på, at vi skulle udbygge biogassystemet i denne forbindelse. Det var SF, der tænkte på, at det var bedre at bygge fællesanlæg end at bygge individuelle anlæg, som så måske kommer til at stå som monumenter over noget, der ikke er fremtid i. Det har vi sagt i 2, 3, 4 år, dette her. Det er meget beklageligt. Komposterings-teknik havde vi med i vandmiljøplanen i en mindretalsindstilling om, at vi skulle sætte komposteringsteknikken i gang. Hele den forskning og produktudvikling har vi været fortalere for og prøvet at få ind i lovgivningen siden 1985.

Så enten taler hr. Grove altså ganske simpelt mod bedre vidende, eller også må vi altså bede hr. Grove om at slå op i bøgerne over tidligere debatter.

Sønderby (V):

Jeg vil gerne sige tak til statsministeren og landbrugsministeren for de fyldestgørende svar på den forespørgsel, som Fremskridtspartiet har stillet.

Venstre er da ikke ked af at få en drøftelse af landbrugets problemer. Det er måske aktuelt, fordi landbrugsministeren er ved at komme med en plan og man drøfter landbrugets problemer ude omkring. Vi er enige med forespørgerne i, at vi skal undgå, at dansk landbrug ender i en katastrofesituation.

[Sønderby]

Der er mørke skyer i sigte, og de talrige henvendelser, vi får fra foreninger og enkeltpersoner, er et synligt bevis for dette. Man må nok sige, at det vel ikke er vandmiljøplanen, som står øverst på de henvendelser, vi får. Det er en række andre ting, som jeg senere skal vende tilbage til. Vi er derfor ikke enige med Fremskridtspartiet i, at det er vandmiljøplanen alene, der er skyld i den situation. Det er en række forudsete og uforudsete hændelser, der er medvirkende til den krise, som landbruget står i. Regeringen har jo gentagne gange prøvet at løse problemerne. Desværre har vi ikke hver gang haft Fremskridtspartiet med til at hjælpe, men vi forventer da i hvert fald efter denne debat i dag, at Fremskridtspartiet vil støtte de forslag, der kommer.

Venstres gruppeformand nævnte en del af de problemer, som rejses i de henvendelser, vi får. Et af dem er gældsbyrden, og vi ved jo, at gælden er på ca. 100 mia. kr. Vi ved jo, at omkostningsstigningen er stor, og der er også faldende priser. Skattetrykket er et af de problemer, der presser landbruget, og miljøproblemerne er også blandt dem samt generationsskifteproblemerne og så også landbrugsloven, som Bernsteinudvalget nu tager fat på, når det er færdigt med refinansieringsforslaget.

Men det, der slider mest, er vel, at de unge ikke rigtig søger ind i landbruget. Når man spørger dem, hvorfor de ikke søger ind, er den første grund jo usikkerhedsproblemet, og den anden er miljøproblemerne, og derfor er det da rigtigt, at det er noget af det, som de unge peger på, men det er måske ikke så meget løsningen af miljøproblemerne, det er måske mere den måde, som de har været fremme på i debatten.

Derfor er det da udmærket, at vi får en drøftelse af, hvad Folketinget vil med dansk landbrug, og vi har jo egentlig set megen positiv vilje fra alle partier her i Folketinget, undertiden også fra Fremskridtspartiet, ikke hver gang, men vi forventer jo efter i dag, at de vil hjælpe os med at løse problemerne. Ikke kun for landbrugets skyld, men når der er 260.000, der er beskæftiget i landbruget – mere eller mindre direkte – og vi har en kæmpe valutaindtægt fra landbruget, som i øvrigt er faldende nu, ja, så må det være i alles interesse, at man nu tager fat på at løse de problemer, der ligger i landbruget. Det er altså til gavn for hele samfundet, og der er kommet en række forslag, og der kommer flere nu.

Problemet for dansk landbrug er måske lige så meget, at de problemer, som jeg nævnte før, er forskellige fra de problemer, som vore kolleger i EF har; det vil altså sige, at der er nogle konkurrenceproblemer. I disse timer lægges der sidste hånd på delbetænkningen om refinansiering af landbrugets gæld; den bliver offentliggjort i dag eller i morgen, og vi forventer da, hr. Dohrmann, at Fremskridtspartiet så siger: Her er nogle problemer, som vi vil være med til at løse, for den dyre gæld, som blev optaget i den socialdemokratiske regerings tid, de 30 mia. kr., der er højtforrentede, må vi i hvert fald have kigget på.

Omkostningsstigningen på grund af bl.a. de for høje lønstigninger hjalp erhvervspakken, som vi vedtog inden jul, jo på. Da var Fremskridtspartiet heller ikke for villigt til at se på det, men den har trods alt hjulpet.

Skattetrykket er for højt herhjemme; det har regeringen peget på gentagne gange. Der er fremsat forslag til ændring af formueskatten, og forslag til reduktion af ejendomsbeskatningen ligger stadig væk i Kommunaludvalget. Det skal jo være en del af den miljøkompensation, som Folketinget har lovet landbruget, og dér forventer vi også at Fremskridtspartiet hjælper.

Vi har også haft Fremskridtspartiets støtte til at hjælpe med forslaget om generationsskifte, og vi håber så, at det kan klares.

Men forespørgslen går mest på, hvor meget vandmiljøplanen har påvirket den krisestemning, der er i landbruget, og om det alene er vandmiljøplanen, der er skyld i situationen. Det mener vi fra Venstres side som sagt ikke. Det er en række af problemer, der er skyld i, at landbruget er i en krisestemning. Men jeg kan være enig med forespørgerne i, at debatten omkring vandmiljøplanen har fået bægeret til at flyde over.

Vi husker vel alle fru Ritt Bjerregaards angreb på landbruget. Vi husker også fru Jytte Hildens senere angreb på Venstrebøndernes koner. Den slags angreb gavner jo ikke dialogen, de skaber ikke optimisme i erhvervet, tværtimod.

Vi arrangerede fra Venstres side – jeg var selv med til det – i 1982 en konference om miljøproblemerne, hvor vi spurgte: Konfrontation eller samarbejde? Det er desværre nok konfrontationen, der har præget debatten mest. På det sidste er debatten sådan ligesom svinget over til, at

[Sønderby]

det mere er sagligheden, der skal være i højsædet.

Debatten om vandmiljøplanen blev ikke just saglig og fremmende for samarbejdet med det erhverv, der mest af alle er afhængigt af et godt miljø, både det indre og det ydre miljø.

Vi har jo alle slidt på miljøet i ønsket om økonomisk fremgang, herunder også billige fødevarer og sikkerhed for at have nok af dem, og landbruget har altså også været tvunget på den vogn og har måttet producere flere og billigere fødevarer, og derved har man altså også slidt på miljøet. Det har man også erkendt, og man er positivt gået ind i løsningen af de problemer.

Strukturen i landbruget har koncentreret dyreholdet på stadig mindre områder, og derfor fik vi jo i 1984 NPO-redegørelsen og vedtog en NPO-handlingsplan, som skulle undgå alt for store husdyrgødningsmængder på enkelte områder. Så troede vi, at vi fik ro i lejren og kunne få problemerne bragt på plads. Men så fik vi de døde hummere ved Nordsjællands kyst, og man må jo nok sige, at godt pustet til af medierne kørte debatten af sporet.

Men når hr. Dohrmann siger, at vi hastede og jappede, tror jeg ikke, at hr. Dohrmann helt har fulgt med i, hvad Miljøudvalget egentlig arbejdede med dengang. Vi gik jo endda så vidt, at vi brugte palmesøndag og 3 dage i forbindelse med palmesøndag til en konsensuskonference, hvor vi prøvede at finde ud af, hvor problemet var. Den konkluderede bl.a. på baggrund af professor Rasmussen fra Landbohøjskolen, at markbidraget kunne reduceres ved en bedre udnyttelse af husdyrgødning, grønne marker, gødningsplanlægning og naturarealer.

I hele den debat prøvede vi sagligt at finde ud af, hvor presset er størst, og hvordan vi løser det. I den diskussion fik vi jo ikke meget hjælp af Fremskridtspartiet, for det er jo lettere at sige nej til det hele i stedet for sagligt at prøve at løse problemerne. Det kan måske i visse situationer være lettere at stå udenfor og slet ikke være med, men så har man heller ikke været med til at påvirke planen. Vi fik planen udskudt fra 1990 til 1993, og formålet blev altså at tage de største forurenere først.

Den vandmiljøplan, vi vedtog i Miljøudvalget, kom til at danne baggrund for de bekendtgørelser og vejledninger, der nu skal sendes ud. Der har været nogen usikkerhed om udformningen af disse, og det kan jo godt hænge sam-

me med, at man skal lovgive på baggrund af en beretning og ikke et lovforslag. Vi har fra Venstres side stor tiltro til, at der nu udfærdiges en vejledning, som på en enkel måde og ikke med en masse papir, som hr. Dohrmann ganske rigtigt sagde det, klargør behovet for opbevaring. Det er individuelt i de forskellige områder, og det er det, som landbrugsministeren og miljøministeren arbejder med.

Jeg tror ikke, at der er sket så store fejlinvesteringer endnu, men det haster selvfølgelig med at få planen vedtaget.

Venstre håber, at det store eksporterhverv nu får ro til at løse de problemer, som landbruget selv kan løse, og at Folketinget vil vise vilje til at løse nogle af de problemer, som Folketinget skal være med til at løse, således at de 260.000 fortsat kan være beskæftiget i landbruget og vi kan få de godt 40 mia. kr.

Vi håber også, at den forskning, der foretages om alternative opbevaringsmuligheder, kan vurderes, og at forskningsresultaterne løbende kan hjælpe med at løse de miljøproblemer, der er i landbruget. Det tjener jo ikke noget formål, som hr. Dohrmann ganske rigtigt sagde det, at lave nogle kæmpestore gyllebeholdere, hvis vi kan se, at vi om nogle år kan løse problemerne på andre måder.

Jeg håber, at denne debat vil resultere i, at Fremskridtspartiet nu viser vilje til at være med til at løse landbrugets problemer, som de foreligger. Det vil blive aktuelt i de kommende halvanden måned.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Fremskridtspartiet har altid haft vilje til at løse landbrugets problemer, og en af de gange vi viste det, var dengang, da vi stemte imod det forslag, som hr. Sønderby fra Venstre stemte for, nemlig vandmiljøplanen.

Jeg vil godt rose hr. Sønderby lidt, for i modsætning til hr. Grove erkender hr. Sønderby dog, at der er problemer i vandmiljøplanen. Det var noget andet, vi hørte fra De Konservatives side. Men der er noget, der undrer mig en lille smule. Nu har jeg jo mulighed for at følge hr. Sønderby og også andre Venstrefolk, der udtaler sig om den lovgivning, der findes på området. Når man lytter her i dag til hr. Sønderbys indlæg, får man den opfattelse, at Venstre, selv om man har sine »små« betænkelig-

[Dohrmann]

heder, står 100 pct. bag den. Det vil jeg godt have bekræftet her i dag.

Der er én ting mere, jeg godt vil spørge direkte, om hr. Sønderby vil svare på. For ikke så længe siden var der en stor diskussion mellem hr. Sønderby og miljøministeren, og hr. Sønderby var bl.a. i Radioavisen og var påfaldende tavs. Senere har jeg erfaret eller læst, at hr. Sønderby vistnok havde ret i den påstand, at miljøministeren ikke var fremkommet med de ting, som hr. Sønderby efterlyste.

Jeg vil godt spørge hr. Sønderby: Er det rigtigt, at miljøministeren har forsømt at udføre de ting, der er ham pålagt? Hvis det er tilfældet, synes jeg ærligt talt, at partiet Venstre – som når de farer rundt i landet og holder møder prøver på at fremstå som det parti, landmændene alene kan stole på – hvis der sidder en miljøminister i den samme regering, på samme regeringsbænke som Venstrefolkene, ikke kan deltage i sådan et samarbejde, hvis man decideret modarbejder det, partiet vedtager.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Det, jeg gerne vil spørge hr. Sønderby om, er det dér med misforståelserne om det, der blev vedtaget sidste år. Landbrugsministeren var også inde på, at der havde været mange misforståelser. Nu har jeg slået op i regeringspartierne, herunder Venstres, og Det Radikale Venstres bidrag til vandmiljøplanen, og der står i punkt 2 på side 12 i den udgave, jeg har her:

»Landbrug med 30-120 dyreenheder skal etablere opbevaringskapacitet på mindst ni måneder.«

Og så er der en parentes om, at det kan ændres i opad- eller nedadgående retning i henhold til bekendtgørelse nr. 15 af 24. januar 1987. Er det det, der er misforståelse om? Det står jo stjerneklart. Det er ganske få linjer. Det er et generelt krav i modsætning til det, S-SF sagde dengang. Jeg vil gerne spørge hr. Sønderby: Hvad er det for nogle misforståelser, der lå i den beslutning, man tog dengang? Det er det ene.

Det andet er, at hr. Sønderby siger, at vi også skal se på fremtiden, og hvis det er forkert at bygge kæmpe gyllebeholdere, så skal man måske ikke gøre det, osv. Det lyder, som om hr. Sønderby er enig i det, jeg sagde, om, at nu skal vi opfordre til at bruge husdyrgødningen bedst

muligt, prøve at udnytte de ting, vi har vedtaget, som kan udnyttes, opfordre landmændene, der nu skal i gang med at bygge gyllebeholdere, til i højere grad at gå sammen om dem, bygge fælles anlæg, sørge for gylleformidling osv. Er det det, Venstre nu mener? Det kunne vi ikke få overbevist Venstre om i årene før. Jeg vil gerne vide, om det er det, der ligger i det, hr. Sønderby sagde her.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Må jeg til hr. Dohrmann sige, at vi erkender, at vi har været med i et forlig om vandmiljøplanen, men jeg sagde også, at hvis der kommer nye teknikker og der udvikles nye ting, så må vi da tage dem med ind i vurderingen for at løse de problemer.

Det kan også være et svar til hr. Gade, for i punkt 2.12 i den aftale, vi lavede sammen med Det Radikale Venstre i forbindelse med vandmiljøplanen, står der, at »der skal ske en indskærping af kommunernes pligt med hensyn til planlægning og kortlægning af gødningsproduktionen samt udarbejdelse af forslag til fællesanlæg«. Det vil sige, at vi har taget højde for, at der kan ske en teknisk udvikling. Vi satte mange penge af til forskning. Det var vist i øvrigt fru Lone Dybkjær, der pressede på for at få endnu flere penge.

Vi er da fuldstændig enige i, at der skal forskes i det her, og vi skal ikke lave nogen fejlinvesteringer. Derfor indførte vi den paragraf, hr. Gade, om kommunernes pligt med hensyn til kortlægning og fællesanlæg af den ene eller den anden art. Det kan være kompostering, det kan være biogasanlæg, og jeg ved, at energiministeren har sat mange penge af til forsøg med biogas. Så jeg synes egentlig, at vi har åbnet muligheder for det.

Så spørger hr. Dohrmann om prioriteringsplanen. Jamen den er ved at blive udarbejdet i koordinationsudvalget – og jeg er tilfreds med, at den prioriteringsplan nu er ved at komme frem. Vi står over for meget store investeringer på miljøområdet, og derfor kan der være behov for at sige: Hvilke af disse er de værste? Det var egentlig det samme, vi gjorde på konsensuskonferencen. Dér sagde vi også: Vi må tage fat på de største problemer først, for vi har ikke økonomiske ressourcer til at klare alle tingene.

[Sønderby]

I øvrigt er de miljøproblemer, der er, ikke opstået i denne regerings tid. De er opstået under regeringer før denne. Og så skulle vi lige pludselig løse dem alle sammen på én gang, og det er nok for meget at forlange.

Må jeg sige til diskussionen om opbevaringskravene, at den aftale, vi lavede, gik ud på, at der skulle være den opbevaringskapacitet, der var behov for, modsat SF og Socialdemokratiet, der sagde, at der skulle være ni måneders opbevaringskapacitet til alle med over 80 dyreenheder. Det står der i deres forslag. Vi sagde, at det er det, der er behov for, vi skal gå ind for.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

I anledning af hr. Sønderbys seneste indlæg vil jeg gerne spørge, om hr. Sønderby ikke kan vedkende sig, at der i beretningen om vandmiljøplanen, som Venstre stemte for, står på blad nr. 817, side 4, at »opbevaringskapaciteten for husdyrgødning bør øges, også i forhold til NPO-planens krav om kapacitet til mindst seks måneder«. Og på side fem bliver det udspecificeret, at »landbrug med 30-120 dyreenheder skal etablere opbevaringskapacitet på mindst ni måneder. Kravet kan ændres i opad- eller nedadgående retning . . . efter naboaftaler« osv. Der står helt klart ni måneder.

I Socialdemokratiets indstilling vedrørende vandmiljøplanen står der, at landmænd over 55 år ikke skal være omfattet af kravet, at landmænd med indtil 35 dyreenheder, hvor regeringen siger 30 dyreenheder, ikke skal være omfattet af det, og at kun landbrug med mere end 80 dyreenheder skal være omfattet af det, hvis ikke andre ting kan fjerne kravet. Så det er væsentlig mindre end et ni-måneders-krav, der er i den indstilling til vandmiljøplanen, vi er kommet med.

Men det afgørende er, om vi når de mål, der er blevet sat. Jeg vil derfor gerne spørge – jeg forstår, at landbrugsministeren har bekræftet, at målene skal nås – om det stadig væk er Venstres hensigt, at man skal ned på 250.000 t kunstgødning i det fastlagte år, og om det stadig væk er Venstres hensigt, at der skal være 65 pct. grønne marker i 1990. Det er jo fastholdelsen af målsætningen, der er det afgørende.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Jeg vil godt sige til hr. Sønderby, at nu forstår jeg bedre alt det med misforståelserne, som også landbrugsministeren har lidt under i et års tid. Sagen er simpelt hen, at man ikke kan læse, eller også kan man ikke huske – hvad man nu ellers benytter sig af, enten at læse eller at huske.

Det kan skyldes, at hr. Sønderby trådte lidt tilbage i forhandlingsrunden og overlod den nuværende landbrugsminister rollen som forhandler på Venstres vegne.

Derfor vil jeg spørge landbrugsministeren, om ikke det står stjerneklart i vandmiljøplanen, at landbrug med 30-120 dyreenheder skal etablere opbevaringskapacitet på mindst ni måneder. Er det ikke et hovedpunkt? Vi kan læse det, jeg står og citerer, som et generelt krav i vandmiljøplanen fra regeringen og Det Radikale Venstre. Er det ikke rigtigt, hr. landbrugsminister, og hvis det er rigtigt – hvad det jo altså er – hvad er det så for nogle misforståelser, der har været?

Jeg synes, det er interessant, ikke fordi selve det krav i den forstand er det vigtige. Det vigtige er virkningen, udnyttelsen af husdyrgødningen.

Jeg synes, det er interessant at møde et parti, der nu bruger også Folketingets talerstol til at lave historieforfalskning.

(Kort bemærkning).

Grove (KF):

Det er mærkeligt, at det er alderen, der afgør, om man er miljøvenlig eller ej. Hvis man er over 55 år, betyder forureningen ingenting, men hvis man er under 55 år, betyder den noget. Det er den ene ting.

Den anden er helt klart, at gennemfører man ikke noget som helst, er der ni måneders opbevaring. Gennemfører man en stribe markplaner, naboaftaler, og hvad man ellers kan, grønne marker, så regner man ud, hvor lang tid man skal opbevare.

Så enkelt ligger tingene. Det er let at forklare. Det er straks sværere at få det ned i en fornuftig bekendtgørelse, og det har altså taget lidt tid, det må vi erkende. Normalt kan det måske gøres hurtigere, men i det her tilfælde ville man gerne undgå mange forkerte investeringer. Og

[Grove]

man har jo heller ikke pålagt nogen at investere i det her tidsrum. Det har passet ind. En landmand skulle til at bygge alligevel, og så har han vel taget sin egen beslutning om at bygge, men ellers ikke.

Når vi ser i den her miljøplan, er det jo også spændende at tale om de restriktioner, der bliver lagt på på anden måde. Jeg har lige nævnt gødningsafgiften, som SF er meget ude efter. Men vi har slet ikke talt om de brømmer, der er nævnt. Mener SF stadig væk, at vi skal have mindst 10 m brømmer rundt omkring samtlige vandløb og søer og småsøer ned til 250 m²? Eller er der kommet nye aspekter, efter at I har indgået en aftale med svineproducenterne om det her aftalepunkt?

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi har et par korte bemærkninger, og jeg skal gøre opmærksom på, at der er jo grænser for, hvor mange korte bemærkninger vi kan tage.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Jeg giver formanden ret, men det kunne afkortes til, hvis Venstre bare ville sige, at de stod ved målsætningen om at nå de 250.000 t kunstgødning, om at nå de 65 pct. grønne marker og i øvrigt stod ved, hvad der står i vandmiljøplanen.

Til hr. Grove vil jeg sige: Der er ikke ret mange landmænd, der ikke kan forstå, at det er rimeligt at tage hensyn til landmænd, der er over 55 år og ikke har så forfærdelig mange dyr, og ikke tvinge dem til at bygge store gylleanlæg, når de måske alligevel holder op og den kommende ejer ikke vil have dyr på ejendommen. Jeg tror, det for dem opleves som sund fornuft, at det ikke er dér, man presser allermest igennem, for det er heller ikke dér, der som regel bliver overgødsket.

Men tilbage til mit spørgsmål til Venstre: Står Venstre ved målsætningen om kunstgødningsforbruget og størrelsen af de grønne marker? Hvis Venstre ikke svarer, så er det mere betegnende for Venstre, end det er for os andre.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Det er for at opklare den misforståelse hos hr. Grove, at vi skulle have pantsat noget som

helst af vor overbevisning hos de danske svineproducenter. Vi har lavet en fællesudtalelse om noget, vi var enige om. Det vil jeg gerne gøre med hvem som helst, hvis jeg ellers bliver enig med dem.

Det, regeringspartierne åbenbart har svært ved at forstå, er, at vores politik er mere miljøvenlig, men på den anden side også har en bedre landbrugsprofil, sådan at den er bedre rettet ind til landbrugsproduktionen og til de problemer, der er i landbrugsproduktionen. Det er ganske vanskeligt at forstå, men det er det, der er realiteten i det betænkingsbidrag, S-SF i sin tid lavede om vandmiljøplanen, og som vi nu mener skal endnu mere frem i en fremadrettet politik, der går ud på at udnytte gyllen bedre.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Vi er nu tilbage til ordførerrækken. Fru Marianne Jelved.

Marianne Jelved (RV):

Landbruget er en af grundpillerne i dansk kultur og i realiteten grundlaget for samfundets velstand. 67 pct. af Danmark er landbrugsareal, og landbruget har arbejdsomt og flittigt fulgt samfundets og Folketingets krav om produktionsstigninger og valutaindtjening igennem 1970'erne og op i 1980'erne.

Landbruget er nu kommet i en rentefælde, fordi vi gik fra højinflations-samfundet til lavinflations-samfundet. EF's selvforsyning af fødevarer er nået, og det gør ikke situationen nemmere for dansk landbrug. Derfor skal Folketinget omgående tage fat på at diskutere refinansieringsløsninger for dansk landbrug.

Regeringen nedsatte i december 1987 et udvalg, der skulle se på de her ting, og det blev kundgjort for alverden, at udvalget skulle være færdig i sommeren 1988. Det var aldeles ikke tilfredsstillende for Det Radikale Venstre, og vi lagde pres på bl.a. landbrugsministeren, uden at der skete noget. Derfor var vi nødsaget til at fremsætte vores eget forslag den 15. januar 1988 om en refinansieringsordning for landbruget, og så kom der godt nok mere skub i det udvalg, der var blevet nedsat af regeringen.

Udvalget skal nu fremkomme med en delbetænkning om netop refinansieringsproblemerne, og så vidt jeg ved, kommer den i dag eller i morgen, og så må diskussionen tage fart i Folketinget.

[Marianne Jelved]

Specialisering og effektivisering i landbruget har påvirket vores natur og ikke mindst vores miljø, og i maj 1985 vedtog Folketinget som bekendt NPO-planen, der primært handler om at reducere udvaskning af næringssalte fra landbruget ved at håndtere husdyrgødningen mere miljøbevidst. Landbruget havde været inddraget i forarbejdet og havde sagt ja til at medvirke til løsning af de miljøproblemer, vi taler om i dag. Søer, vandløb og fjorde bar og bærer stadig væk udpræget spor af alt for mange næringssalte. Alle: landbrug, befolkning, Folketing, var enige om, at der skulle gøres noget, og prisen var 3,5 mia. kr. Det var i 1985, det foregik.

Der lå faktisk års arbejde bag ved NPO-planen, så det er ikke korrekt, når bl.a. Fremskridtspartiet siger, at alting er foregået i hast og på grund af medier og døde hummere. Det er aldeles ikke korrekt. I efteråret 1986 slog dansk fiskeri alarm. Det var dansk fiskeri, der sagde: Der er problemer i Kattegat og andre steder i vores fiskeområder. Og skam skulle det være, om ikke Folketinget tog de problemer op, når dansk fiskeri kommer og siger: Hvad vil I gøre ved det her? Det gjorde Folketinget selvfølgelig også. Sagen blev taget op, der blev vedtaget dagsordener i november, som bl.a. handlede om, at der skulle ske en reduktion af kvælstofudledningen med 50 pct. og en reduktion med 80 pct. af fosforudledningen i løbet af tre år.

Så kommer der et mellem spil med kunstgødningsafgift osv., som alle er bekendt med. I april 1987 kommer konsensuskonferencen, hvor der er ekspertpaneler og spørgepaneler, bredt sammensat, hvor også landbruget er repræsenteret.

Konsensuskonferencen danner fornuftigvis baggrund for den vandmiljøplan, vi nu åbenbart skal til at diskutere igen. Den blev som sagt vedtaget af regeringspartierne og Det Radikale Venstre. Jeg skal understrege, at Det Radikale Venstre står nøjagtigt ved ordlyden og intentionerne, og hvad der i øvrigt ligger i vandmiljøplanen. Vandmiljøplanen er en stramning i forhold til NPO-planen og har et bredere mål, nemlig vandmiljøet som helhed.

Det er korrekt, som flere ordførere har været oppe og sige, at kravet er ni måneders kapacitet for landbrug med mere end 30 dyreenheder. Det står der. Der står også, at »kravet kan æn-

dres i opad- eller nedadgående retning efter konkret vurdering af naboaftaler, sædskifteplaner m.m.« Det var et citat fra beretningen.

I oktober 1987 udsender Miljøministeriet en bekendtgørelse om husdyrgødning m.v., og § 5 handler om ni-måneders-kravet. § 6 handler om fravigelse fra ni-måneders-kravet: »Hvis det på grundlag af gødningsplan og sædskifteplan eller på anden måde dokumenteres, at tilstrækkelige mængder husdyrgødning kan udbringes miljømæssigt forsvarligt«, kan man altså få en anden kapacitet, afhængig af forholdene på den enkelte bedrift.

Der er intet nyt i det her. Når landbruget taler om ni-måneders-kapacitet, glemmer de de to ting, jeg nævner her. Når nogle ønsker at skabe forvirring rundt omkring, nævner de kun de ni måneder og ikke den konkrete vurderingsmulighed, som helt præcist er nævnt i vandmiljøplanen og fulgt op i bekendtgørelsen.

Det har aldrig nogen sinde været et mål i sig selv for Det Radikale Venstre at få landet overplastret med ni-måneders-gyllebeholdere, aldrig nogen sinde, og det er det heller ikke i dag. Målet har været og er at få håndteret husdyrgødningen miljømæssigt forsvarligt, og det mål kan nås med forskellige metoder. Det er i sidste ende – det vil jeg godt understrege – landmandens eget ansvar, at det sker. Forholdene skal være bragt på plads inden den 1. juli 1990 – der er lavet en investeringsplan – for de større brug og inden udgangen af 1992 for de resterende brug.

Jeg skal beklage temmelig kraftigt, at den vejledning, kommunerne har haft brug for for at vide, hvordan de kunne håndtere den konkrete vurdering af den enkelte landbrugsbedrift, ikke er kommet lige i hælene på bekendtgørelsen i oktober 1987. Det beklager jeg meget. Men jeg ved til gengæld, at den er på vej nu. Den er meget tæt på at kunne offentliggøres. Det er vi i Det Radikale Venstre tilfreds med. Vi håber, at den vejledning kan udrydde misforståelserne og forvirringen. Vi håber, at det kommer til at fungere hensigtsmæssigt og rimeligt, sådan at landbrugskonsulenterne og landmændene kan få de her ting på plads hurtigt.

Da NPO-planen og vandmiljøplanen blev vedtaget i henholdsvis 1985 og 1987, bølgede diskussionerne dels om planernes berettigelse, dels om forskellige teorier vedrørende f.eks. kvælstofs og fosfors andel i miljøproblemerne.

[Marianne Jelved]

Disse diskussioner fortsætter, og dem er der intet nyt i.

Den teknologiske udvikling er der derimod håb om at hente noget fra. Med hensyn til flydende husdyrgødning var det en af de såkaldt teknisk »smarte« løsnings, vi fandt på i farten uden at have blik for helheden. Hvis teknologien kan løse vores problemer med husdyrgødning, er det selvfølgelig vejen frem. Men der ligger et incitament til at få de her ting på plads, og der er ikke nogen, der skal være i tvivl om, at målet er, at vi får et bedre miljø, det ligger fast. Metoderne kan vi diskutere, og det er vi åbne over for.

Så skal jeg sige til landbrugsministeren, at økologisk jordbrug er vi ikke færdige med at diskutere. Landbrugsministeren får ikke fred for Det Radikale Venstre, før de ting er på plads på en tilfredsstillende måde. Det vil jeg godt understrege meget kraftigt.

Til SF vil jeg sige vedrørende Jordbrugsøkonomisk Institut og alle de ting, der blev sagt om tvivlen om de her ting, at vi er fuldt vidende om, at alle de tal, vi taler om, er skøn efter bedste overbevisning. Lad os nu få tingene sat i gang og lad os se, hvad resultaterne bliver, så tager vi diskussionen op på det tidspunkt.

De dagsordener, der er foreslået, vil Det Radikale Venstre ikke stemme for. Fremskridtspartiets dagsorden har efter vores opfattelse overhovedet ingen mening.

Om SF's og Socialdemokratiets dagsordensforslag vil jeg gerne sige, at Det Radikale Venstre er fuldkommen enig i substansen. Men vi vil ikke på grund af denne forespørgselsdebat sagsbehandle og detailbehandle f.eks. priser pr. hektar i økologisk landbrug via Folketingets talerstol. Det er ikke her den slags ting foregår. Det foregår i udvalget eller andre steder, hvor man forhandler sig på plads om, hvad det er for konkrete tal, det handler om.

Derfor vil vi hverken stemme for den ene eller den anden dagsorden.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg skal her afbryde forhandlingen og udsætte mødet, som efter ønske fra ministeren genoptages i dag kl. 13.15.

Mødet genoptaget kl. 13.15

Forhandlingen genoptoges.

Bollmann (CD):

Da vor ordfører ikke kan være til stede ved denne debat, skal jeg på hans vegne komme med nogle bemærkninger i anledning af Fremskridtspartiets forespørgsel.

Jeg vil gerne først sige, at vi i CD godt kan have forståelse for Fremskridtspartiets bekymring over landbrugets fremtid. Vi er egentlig også enige i, at det ikke er landbruget alene, der forurener her i samfundet, men ligefrem at give vandmiljøplanen hele skylden for landbrugets problemer og så mere end antyde, at regeringen ingenting har foretaget sig, det synes jeg egentlig er temmelig groft. Jeg synes, ministeren i sit svar har givet en række gode eksempler på, hvilke initiativer der kan forventes i nærmeste fremtid.

Ikke mindst sammenhængen med vandmiljøplanen har jo optaget sindene temmelig meget, og det har den selvfølgelig også gjort i regeringspartierne. Jeg tænker ikke mindst på kravene til opbevaringskapaciteten. Her er vi i CD helt enige i det synspunkt, at kravene ikke skal være større, end det er nødvendigt for den enkelte bedrift. Alle har vel interesse i at undgå fejlinvesteringer, og derfor er vi tilfredse med ministeriets bemærkninger om, at vurdering også skal ske ud fra sædskifter og gødningsplaner og andre forhold, der vedrører den enkelte ejendom, herunder selvfølgelig også eventuelle aftaler mellem naboer.

Vi ved, at en del landmænd allerede i flere år har anvendt markstyringssystemer, og for mig er der ingen tvivl om, at netop sådanne systemer vil være af stor værdi, når man skal til at vurdere, hvornår en kommunalbestyrelse kan give en eventuel dispensation fra opbevaringskravene.

Det er klart, at de ting, der er vedtaget, men også de ting, der kommer, vil kræve investeringer i landbruget. Derfor er det så rigtigt, som ministeren har sagt og understreget, at det, forespørgslen drejer sig om, skal ses i sammenhæng med landbrugets økonomi mere generelt.

Her er det klart, at et af de store problemer er landbrugets gæld. Det er et problem, vi ofte har diskuteret her i Tinget, og der har jo også ofte været forsøgt løsninger på de ting. Sidst var det

Mødet udsat kl. 11.55

[Bollmann]

vel, da jordbrugslånene blev gennemført. Jeg vil gerne sige i den forbindelse, at dengang var der jo adskillige partier her i Folketinget, der troede, at nu kunne man klare alle problemer. Det, vi kan konstatere i dag, er vel, at den rigtige løsning ikke er fundet, og derfor håber vi i CD, at Bernstein-udvalget kan komme frem med nogle resultater og nogle løsningsmodeller, så vi får taget rigtig fat på disse ting.

Prisforholdene for landbrugets produkter har selvfølgelig ikke gjort tingene bedre. Men vi må så sige, at det er forhold, der tit ændrer sig fra år til år. I hvert fald er det klart, at vi ikke her i Folketinget kan lovgive om, hvordan vejret skal være, og hvordan høstudbyttet derefter vil blive. Det tror jeg endda Fremskridtspartiet også vil erkende.

Jeg mener, Fremskridtspartiet har fået svar på sin forespørgsel. Jeg ved også godt, hr. Dohrmann ikke er tilfreds med det. Men hos mig efterlader debatten det indtryk, at denne debat ikke er rejst for at hjælpe landbruget, men egentlig kun for at score nogle billige point til Fremskridtspartiet.

(Kort bemærkning).

Leif Hermann (SF):

Det er undertiden i debatten blevet nævnt, at der har været tale om misforståelser med hensyn til spørgsmålet om kravet til opbevaringskapacitet for husdyrgødning. Jeg sad meget opmærksomt og lyttede til fru Marianne Jelveds ordførerindlæg, og nu hørte jeg jo også CD's ordfører fremkomme med betragtninger, som lå i klar forlængelse af det, fru Marianne Jelved så klart fastslog, nemlig at hovedreglen stadig væk er husdyrgødningsbekendtgørelsens § 5, altså et krav om 9 måneder, og at det, det drejer sig om, når der er tale om udsendelse af vejledning til kommunerne, er et spørgsmål om specifikation af undtagelseskriterierne. Sådan måtte vi forstå fru Marianne Jelved, idet – så vidt jeg hørte – fru Marianne Jelved sagde, at der var intet ændret.

Nu vil jeg derfor gerne bede hr. Sønderby og hr. Grove om at komme herop og fortælle, at der intet er ændret i forhold til den gældende husdyrgødningsbekendtgørelse fra 14. oktober 1987. Hvis landbrugsministeren kunne finde på at komme herop og bekræfte det samme, som jeg nu har bedt Venstres og De Konservatives ordførere om at bekræfte, så ville det være overordentlig lykkeligt.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg vil sige til hr. Bollmann, at han kan godt spare sig sine billige bemærkninger om, at Fremskridtspartiet ikke har rejst debatten af hensyn til landbruget, men af hensyn til at købe sig en økonomisk eller en politisk gevinst ved det. Det er muligt, at CD's ministre – det ved jeg ikke – sidder i regeringen for at få nogle højere lønninger, men jeg vil bare lige gøre opmærksom på, at når vi rejser en debat og vi har et landbrug, der er ved at køre ned, så er det, fordi vi ønsker at hjælpe landbruget. Derfor vil jeg venligst have mig frabedt de billige bemærkninger dér.

Glønborg (KRF):

Jeg vil gerne være både saglig og venlig, selv om hr. Dohrmann indledte debatten med en uforskammet beskyldning mod miljøministeren. Men når det bliver umuligt at være begge dele, prioriterer jeg sagligheden højest. Så jeg kan ikke love at bevare venligheden, når Fremskridtspartiet optræder usagligt.

Sagen er, at det objektivt er konstateret, at vi med vores levemåde har gjort alvorlig skade på det vand, som er en livsnødvendighed for os selv og vore efterkommere. Når jeg siger »vi«, mener jeg hele folket, ikke specielt landmændene. Derfor har Folketinget handlet rigtigt ved at vedtage en vandmiljøplan, som bl.a. stiller en række krav til landmændene, fordi deres erhverv har så stor indflydelse på det vand, som det handler om.

I stedet for at blive ophidset og sige slemme ting om hinanden bør vi betragte debatten om vandmiljøet både her i salen og alle andre steder som et udtryk for interesse, et tegn på, at folket tager problemet alvorligt.

Naturligvis er vandmiljøplanen ikke et eviggyldigt dokument. Erfaringer og ny forskning kan give årsag til ændringer. Men da hr. Dohrmann i formiddags sagde, at Fremskridtspartiet vil medvirke til selv den mindste ændring i vandmiljøplanen, hvis den går i den rigtige retning, var jeg ikke et øjeblik i tvivl om, at når engang vi skal til at revidere vandmiljøplanen, vil det vise sig, at Fremskridtspartiet og Kristeligt Folkeparti har stik modsatte meninger om, hvad der er rigtigt.

Hr. Dohrmann vil gøre mindst muligt ved sagen, for det passer bedst til det, som nu engang

[Glønborg]

er Fremskridtspartiets mærkesag nr. 1: lavere skatter.

Kristeligt Folkeparti betragter skatter som bidrag til løsning af opgaver, som vi har et fælles ansvar for. Og som jeg sagde til indledning, har vi alle ansvar for, at der også er rent vand til vore efterkommere. Derfor må vi betale bl.a. over skatterne.

Her er det så, min venlighed må høre op, for at jeg kan bevare sagligheden. Fremskridtspartiet afslører nemlig, at det, det har forsøgt at camouflere som en omsorg for landbruget, i virkeligheden blot er ønsket om at slippe billigere i skat. Der var ikke antydning af glæde hos hr. Dohrmann over, at landbrugsministeren på den samlede regerings vegne vedstod aftalen fra vandmiljøplanen om, at landbruget skal kompenseres for omkostningerne.

Jeg præciserer, at landbrugsministeren taler på alle fire regeringspartiers vegne, og jeg vil gerne sige, at jeg siden min indtræden i Tinget i september har oplevet et udmærket samarbejde mellem miljøministeren og landbrugsministeren om at løse de mange praktiske problemer omkring landbrug og miljø.

Regeringen smøler ikke, hr. Dohrmann. Regeringen arbejder.

Når hr. Dohrmann og andre påstår at ville hjælpe landbruget og i praksis fører en hetz imod vandmiljøplanen og andre miljøforanstaltninger, så skader de i virkeligheden landbruget. Landbrugets økonomiske problemer skyldes ikke vandmiljøplanen, men har en lang række andre årsager, som vi vender tilbage til, når vi skal drøfte resultatet af Bernstein-udvalgets arbejde. Jeg er overbevist om, at vi den dag vil få et klart bevis for, at regeringen har arbejdet for at løse landbrugets økonomiske problemer.

Det, man opnår ved at påstå, at vandmiljøplanen er årsag til landbrugets økonomiske problemer, er at fjerne interessen fra det, der er de virkelige problemer, og som virkelig er årsag til landbrugets økonomiske problemer, og det kan vi så vende tilbage til senere.

Men noget, der er meget værre, er, at man skaber dårlig vilje, dårlige følelser i store dele af befolkningen over for landbruget ved at protestere imod vandmiljøplanen for at spare skat, mens man påstår, at man gør det på landbrugets vegne.

Det er min opfattelse, at landbruget også er miljøbevidst, at landmænd er lige så miljøbevidste og føler sig lige så miljøansvarlige som hele resten af befolkningen. Og så er vi tilbage dér, hvor jeg begyndte: det er vores fælles ansvar, og derfor må vi også alle sammen være med til at betale det, det koster.

Preben Møller Hansen (FK):

Når man overhører en diskussion af denne art som tilskuere, får man det indtryk, at enhver, der har deltaget i diskussionen, er helt på det rene med, hvilke frygtelige vilkår der har ramt familierne inden for det danske landbrug. Vi ved udmærket, at op mod 20.000 landbrug indtil nu er endt på tvangsauktion, og vi ved, at disse familier, der har dyrket vore jorder og sikret korn og andet, er endt som bistandsklienter; nogle har hængt sig, og andre har lidt andre kranke skæbner. Det er for mig helt klart, at man i dette Folketing er helt på det rene med, at sådan er ulykkerne.

Man er også helt på det rene med, at det kun er toppen af isbjerget, vi har oplevet indtil nu. Endnu flere tvangsauktioner vinker forude, endnu flere danske familier skal knuses i maskineriet. Alle i dette Folketing, der har taget ordet, var opmærksom på denne ulykkelige situation.

Men så er det faktisk også sket. Derefter fornemmer man, at det er en leg med ord mellem de forskellige ordførere. Der har ikke været noget konstruktivt om, hvad vi egentlig skal gøre for at forhindre, at familierne knuses i systemet. Jo, man har selvfølgelig forklaret, at vandmiljøplanen forårsager økonomiske problemer i familierne, bl.a. begrundet i den omstændighed, at gylletankene koster så og så meget. Det er jo blot en konstatering. Det er ikke nogen hjælp for landmændene overhovedet. Det er blot en konstatering af, at der er en lovgivning, der påfører landmændene nogle økonomiske byrder. Spørgsmålet er så: Hvem har fremsat forslag til miljøplanen, og hvem har vedtaget den? Det var vel her, vi skulle sætte ind for at finde frem til, hvem der er ansvarlige for den udvikling, hvis det alene var hovedårsagen til krisen i landbruget.

Jeg har sagt det utallige gange ikke alene fra denne talerstol, men også på et utal af møder rundt omkring i landet og i debatindlæg i aviserne, at landmændene er overordentligt dårligt

[Preben Møller Hansen]

stillet, idet det i realiteten er dem, de regnede med var deres tillidsmænd, dem, de antog ville forsvare deres livsnære interesser, der har svigtet dem. Det er jo netop denne regering, hvor partiet Venstre har sine pladser, og det er Det Radikale Venstre, det er disse partier i fællesskab, der har gennemført vandmiljøplanen og dermed har bragt landmændene ud i et omkostningsniveau, som man her i salen mener er for højt.

Jeg mener ikke, at omkostningerne ved at gennemføre miljøplanen er for høje, men de er for høje for landmanden. Derfor skal vi selvfølgelig prøve på at finde frem til, hvordan vi bærer os ad med at sikre, at vandmiljøplanen bliver ført ud i livet. Hvordan kan vi være med til at sikre, at miljøet bliver overleveret til dem, der kommer efter os, på en sådan måde, at vi kan være det bekendt?

Her kommer vi selvfølgelig ind til noget, som kan irritere nogle, men det må vi tage med, idet vi ikke kan være gode venner med alle. Vi må også være klar over, at skal vi sikre landmændene en mulighed for fortsat at kunne leve et fornuftigt liv og være med til at dyrke vore jorder og skaffe brød på bordet, så må vi også frigøre dem for de økonomiske forpligtelser, der er i henhold til vandmiljøplanen.

Hvor skal de så gå hen og tage pengene? Ja, vi ved, at der er 20.000 landbrug, der er gået konkurs eller på tvangsauktion, og vi ved, der er tjent et milliardbeløb på disse tvangsauktioner. Det er grovvareselskaberne, det er bankerne, det er kreditforeningerne, der tjener, hver eneste gang en familie knuses i maskinerne. Hvis vi ser disse institutioners regnskaber efter i sømmene, vil vi opleve, at de har tjent et milliardbeløb. Hvad var der så i vejen for, at vi udskrev nogle skatter til dem – som jeg populært vil kalde for tyveknægte – som dem, der er direkte årsag til ulykkerne?

Samtidig er der en anden ting, alle forbigår. Det er spørgsmålet om vort medlemskab af EF. Ingen nævner det med et ord.

Blot en enkelt bemærkning: Kendsgerningen er jo, at efter at vi er kommet i Fællesmarkedet, så er det gået op for bonden, at han blev bedraget af Venstre og Det Radikale Venstre og de borgerlige her i samfundet, som forklarede dem: Stem ja til dansk medlemskab af EF, så har I lykken forude, så har I alt det, I kunne tænke jer at få. Nu har det imidlertid vist sig, at

det gik præcis modsat. Det gik sådan, som vi, der var modstandere af Fællesmarkedet, proklamerede. Det gik, som vi, der er danskere, forklarede. Vi, der vil værne omkring vort land, sikre vort lands befolkning en fornuftig fremtid, vi havde ret i vores udtalelser. Alle de, der afgav løfter på stribe og ofrede millioner af kroner på annoncer i aviserne, de fyldte landmændene, gartnerne, fiskerne og andre med løgn, så det fløjtede i Valby Bakke.

Nu står vi altså ved kendsgerningerne. Det er, at man i Bruxelles har fastlagt landbrugspriserne for korn. Man har fastlagt, at man kun må dyrke 160 mio. t. Man har idømt bønderne bøder, hvis de frembringer for meget mælk, men samtidig åbner man op for, at hollænderne kan købe gårdene, sætte køerne ud på markerne og malke dem, mens danske landmænd får bøder på 2 kr. pr. liter, hvis de producerer mere mælk, end man har fastlagt i Bruxelles.

Derfor er det vigtigt, når vi drøfter et så stort anliggende som dette, at vi gør op og forklarer tingene sådan, som de hænger sammen, og her mangler jeg unægtelig noget i de indlæg, der har været. Jeg skammer mig faktisk over Det Radikale Venstre. De påstår, at de er husmændenes værnere og godsejernes ris. Nej, de er kapitalens lakajer, og de forsvarer EF med næb og kløer og sælger det Danmark, der er vores. De skulle skamme sig. Tal dansk, værn om vort land, værn om vor befolkning! Så gjorde man noget som tillidsmand for det danske folk.

Hovedparten af partierne i dette Folketing er flintrende ligeglade med Danmark. De varetager alene deres egne egoistiske interesser for at sikre sig et fedt ben at gnave et eller andet sted, og det er for mig uhyggeligt.

Jeg vil ikke lægge skjul på, at de eneste, der er kommet med noget fornuftigt i denne sag, er SF og Socialdemokratiet. Ingen skal være i tvivl om, at vi vil støtte det dagsordensforslag, der er kommet fra Socialdemokratiet, og jeg håber også, at Det Radikale Venstre i dette dagsordensforslag kan se, at her er den eneste mulighed for på nuværende tidspunkt i denne diskussion at hjælpe landmændene blot en lille smule. Vi kan i hvert fald give vores tilsagn om at støtte det dagsordensforslag.

Landbrugsministeren (Tørnæs):

Det var jo et stærkt polemisk indlæg, vi hørte fra hr. Bjørn Westh, og det var i og for sig det

[Landbrugsministeren]

samme, vi hørte fra hr. Gade, der oven i købet mente at kunne konstatere, at jeg ikke skulle kunne huske, hvad jeg selv har været med til at vedtage. Nej, bestemt ikke i den udlægning, som hr. Bjørn Westh og hr. Gade giver det. Men jeg skal gerne af hensyn til historieskrivningen endnu en gang gentage, hvordan indholdet i vandmiljøplanen på det område er. Så kunne det jo være, at også hr. Bjørn Westh og hr. Gade blev klar over det.

Det forholder sig sådan, at kravet til gylleopbevaring på landbrug med dyreenheder over 30 storkreaturer og op til 120 kan opfyldes på to måder: enten ved at bygge til ni måneders opbevaring eller ved at få foretaget en konkret vurdering, hvor behovet opgøres. Det er klart, at det er antallet af dyreenheder, jordarealet, sædskifteplaner, gødningsplaner, naboaftaler osv. osv., der er medbestemmende og afgørende for, hvilken opbevaringskapacitet der helt konkret er behov for.

Så enkelt er det faktisk; der er de to måder at gøre det på. Det er ret uforståeligt, at det skulle være så vanskeligt at forklare selv medlemmer her i Tinget, der arbejder med disse ting til daglig, at der rent faktisk er to relativt enkle måder at opfylde kravet på, og at disse to måder er fuldstændig ligeværdige.

Som det allerede er sagt, vil der i de nærmeste dage blive udsendt en vejledning til kommunerne, som skulle sikre, at man får en ensartet vurdering af disse ting, således at der ikke skulle være nogen som helst risiko for fejlinvesteringer på det område.

Et andet problem, der er blevet nævnt i debatten, er spørgsmålet om økologisk jordbrug. Den bekendtgørelse, som er lavet på området, er udfærdiget efter de beregninger, som er lavet på Jordbrugsøkonomisk Institut, og de har som udgangspunkt, at det, vi kompenserer for i forbindelse med økologisk jordbrug, som er en ganske udmærket niche og som er en ganske udmærket produktionsform at få udviklet, er den konkrete indtægtsnedgang.

Det er klart, at vi her står over for et nyt område, og jeg er meget parat til, at vi ser på det dels i lyset af de erfaringer, som gøres, dels også og måske især med henblik på at undersøge, om der er andre ting og andre forhold, der spiller ind især dér, hvor husdyrproduktionen er en væsentlig del af den økologiske bedrifts sammensætning.

Til sidst skal jeg kun sige, at vi stemmer imod begge dagsordensforslag.

Dohrmann (FP):

Jeg vil gerne indlede med at sige tak til alle dem, der har deltaget i debatten. Der er måske ikke kommet noget synligt ud af den, men vi har da hørt partiernes synspunkter, selv om jeg må beklage, at det, der bliver sagt herinde i Folketinget, ikke er nær så markant som det, der siges, når man udtaler sig til pressen. Derfor forstår man faktisk endnu bedre, hvorfor man bl.a. møder mange landmænd, som siger, at man hellere skulle ignorere det 200-års-jubilæum, som vi i år skal fejre, fordi stavnsbåndet blev ophævet, for sandheden er jo desværre den, at bortset fra at der vel ingen træheste findes mere, er danske landmænd egentlig langt mere stavnsbundne, end de var for 200 år siden, hvor man sagde, at båndene blev ophævet.

Det, jeg tror er problemet, er, at langt det største flertal her i Folketinget ingen praktisk erhvervs erfaring har. Hovedparten af Folketingets medlemmer ved ikke, hvad det drejer sig om, de har siddet på en skolebænk og har modtaget deres tilskud fra de offentlige kasser, som skatteyderne har betalt, men det er desværre kun en meget lille minoritet, der har været ude i det private erhvervsliv, hvor man skal klare sig selv og forsøge at få noget stablet på benene. Man er vant til, at det hele kommer dryssende ned fra himlen.

Det er også nøjagtig sådan, jeg tolker de udtalelser, der er faldet fra regeringspartiernes ordførere, når de har sagt, at vandmiljøplanen ikke er skyld i landbrugets problemer. Jeg har heller ikke sagt, at det alene var vandmiljøplanen; det er det ene med det andet. De problemer, der kommer udefra, må vi forsøge at løse bedst muligt, men Folketinget har en eneste opgave i en sådan situation, og det er i hvert fald ikke at vedtage sådan noget som vandmiljøplanen.

Hvis det så bare havde været sådan, at man på mindste måde kunne have sandsynliggjort, at de mange milliarder kroner, der skal bruges til det formål, var givet godt ud, men påstanden om – og her må hr. Glønborg fra Kristeligt Folkeparti gerne lytte efter – at jo flere milliarder kroner, man pøser ud til miljøet, jo bedre får miljøet det, er jo noget vrøvl.

[Dohrmann]

Det, det drejer sig om, er naturligvis at bekæmpe forureningen på den mest hensigtsmæssige måde og få mest muligt ud af de kroner, der nu engang bliver investeret, men ingen skal komme og bilde mig ind – heller ikke folk uden for dette hus – at det er nogen god investering at pålægge folk at foretage investeringer, som intet betyder i retning af forbedring af miljøet. Det er da den dårligst mulige investering, og det svarer til, at hr. Glønborg sagde: Nu har vi næsten talt en hel dag om miljøet herinde i Folketinget – det er vel nok godt for miljøet. Det er derfor, vi kritiserer vandmiljøplanen. Når det kommer til stykket, tror jeg, Fremskridtspartiet er mindst lige så miljøbevidst som alle andre partier, men vi hykler ikke på det område, og vi forsøger heller ikke at drive hetz mod nogen. Det var lige præcis det, der skete her i foråret 1987, da fjernsynet viste de syge hummere, som også har været omtalt i dag, og vi alle sammen vidste, der skulle være folketingsvalg. Så prøvede man at blive så miljøbevidst som muligt, for det var der stemmer i, og så kiggede man raden rundt og faldt over landbruget, for dér var endelig nogle, man uden den store vælgermæssige risiko kunne hænge ud. Så startede hetzen, og det resulterede bl.a. i, at vi fik vandmiljøplanen. Jeg har gjort mig den ulejlighed i anledning af forespørgselsdebatten at læse den én gang til og må sige, at jo tiere man læser den, jo mere tåbelig forekommer den én.

Derfor vil jeg sige til hr. Sønderby, som også talte varmt om vandmiljøplanen, selv om han ganske vist gerne så nogle enkelte ændringer gennemført: Prøv at læse den én gang til og prøv så at tale med de landmænd, der skal leve af deres landbrug, og jeg tænker hverken på H. O. A. Kjeldsen, som har sine indkomster, eller folketingsmedlemmerne, der sidder herinde og får deres fede løn, men på de landmænd, som skal leve af deres landbrugs indkomst, og som skal sørge for, både at vi bevarer nogle arbejdspladser og får nogle eksportkroner hjem. Det er dem, man skal tale med. Det er ikke de andre, som har alle deres indkomster ved siden af.

Jeg sagde, efter at statsministeren og landbrugsministeren havde været heroppe, at jeg syntes, det, der blev sagt, virkede umådelig tyndt, og det gør det stadig væk. Den prioritingsliste, man nu foreslår, kan muligvis forbedre det lidt, men jeg har ikke den store tiltro

til det, og jeg tror heller ikke på det, når man siger, at man vil begrænse de mange penge, der skal anvendes i henhold til vandmiljøplanen. Jeg tror slet ikke, regeringen har overblik over, hvor meget den egentlig vil komme til at koste.

I den forbindelse faldt jeg over et svar, som statsministeren gav her i spørgetiden den 18. marts 1987 (Folketingstidende 1986-87, sp. 9102):

»Det er faktisk forkert, for vi har ikke brug for 20 mia. kr. Det hænger sammen med, at statens udgifter ligger nok så fast. Den nuværende regering står ikke for det synspunkt, at statens udgifter skal løbe i vejret. Så hvis vi fik sådan en post på 20 mia. kr. til rådighed, måtte jeg anbefale at brænde pengene, for vi skal ikke bruge 20 mia. kr. til nye udgifter – og jo da slet ikke på miljøområdet.«

Dengang sagde statsministeren altså, at 20 mia. kr. var alt for mange penge – de skulle brændes, og han vidste ikke, hvad de skulle bruges til. I dag kan vi læse i aviserne, at man skønmæssigt regner med ca. 40 mia. kr. Jamen hvad er det rigtige tal? Er det 80 mia. kr., er det 60 mia. kr., eller hvad er det? Ingen ved det.

Dertil kommer, at det kun er de direkte udgifter, vi her taler om. Jeg tror, der er langt større udgifter forbundet med vandmiljøplanen i form af de negative konsekvenser, den medfører, nemlig f.eks. når landmænd undlader at investere, undlader at føre deres bedrift videre på en god og også for Danmark hensigtsmæssig måde. Det er det allerværste. Og hverken landbrugsministeren eller statsministeren har i dag givet udtryk for, at landmændene har grund til at tro, at de kan få dem igen.

Derfor synes jeg, det allerbedste, der kunne ske, var, om statsministeren, landbrugsministeren eller måske miljøministeren – det ved vi ikke – satte sig ned og begyndte forfra med vandmiljøplanen, så vi fik de værste ting pillet ud, for som den er nu, er den urealistisk.

Jeg har tidligere her i Folketinget spurgt hr. Glønborg, om han virkelig syntes, det var rigtigt, at man f.eks. vedrørende spildevand stillede så strenge krav vedrørende nitrat, at det skal være renere end det drikkevand, som de samme myndigheder godkender kommer ud gennem hanerne. Det har jeg aldrig fået noget svar på. Men det er bare et enkelt lille eksempel. Enhver kan da sige sig selv, at det er urealistisk, at spildevandet skal være mere sterilt end det drikke-

[Dohrmann]

vand, der kommer ud af hannerne. Det er dårlige investeringer, og det er tåbeligt. Og sådan er det hele vejen igennem: gødningsplaner, grønmarker, statistikker, bureaukrati og pjat og gøgl. Få det pillet ud! Det medvirker vi gerne til. Lad os i fællesskab gennemgå hele området, når Bernstein-udvalget – for det har også været nævnt i debatten – har afsluttet deres arbejde. Men lad være med at komme og sige, at vi først skal nøjes med at gennemføre en eller anden form for finansieringsordning, for resultatet bliver bare, at man igen giver nogle mere eller mindre tilfældige tilskud til dem, der er kørt længst ud, og så får alle de tåbeligheder, som ødelægger landbrugserhvervet, lov til at fortsætte.

Fremskridtspartiet deltager gerne i at hjælpe landbruget, og vi fraviger også gerne vores principper på flere områder, men vi vil gerne nå frem til noget, som giver landbruget en forhåbning om, at det kan fortsætte som et bæredygtigt og selvstændigt frit erhverv. Derfor kan man godt spare sig alle de kritiske bemærkninger, der er kommet fra flere ordførere, først og fremmest fra regeringspartierne.

Formålet med denne debat har været at få skabt nogle lempeligere vilkår for landbruget. Det har vi ikke hørt noget om endnu ud over nogle lidt luftige planer, men nu har vi sat debatten i gang. Min taletid er udløbet, og jeg vil derfor slutte med at sige, at vi håber, at nogle af de ting, der er sagt her i dag, vil få regeringspartierne til at overveje situationen, selv om man ikke kan støtte vores meget moderate dagsordensforslag.

Bjørn Westh (S):

Først en tak til fru Marianne Jelved for den klare fremstilling af 9-måneders-reglens indplacering i den fælles vandmiljøplan. Dernæst en tak til landbrugsministeren, fordi han sagde, at målet skal nås i vandmiljøplanen, at man ikke vil ændre det.

Men jeg kan ikke takke Venstre endnu for svaret på mit klare spørgsmål, for i beretningen om vandmiljøplanen står der – og jeg citerer igen fra blad 817, s. 4, 1. spalte: »Planen forudsætter et fald i kunstgødningsforbruget til 250.000 tons N/år i 1990, og at forbruget vil vise en faldende tendens år for år.« På s. 5 står der udtrykkeligt »Målsætningerne for forbedring af vandmiljøet fastholdes«, også det med kunstgødning.

Jeg må tage det som udtryk for, at Venstre, når de ikke har svaret på mit klare spørgsmål, fastholder denne målsætning med N-forbruget og også med hensyn til de grønne marker. Hvis der ikke bliver sagt andet, må man gå ud fra, at det fortsat er gældende.

Jeg vil som sagt gerne takke fru Marianne Jelved for hendes meget klare formuleringer om vandmiljøplanen. Jeg synes, de var prisværdigt klare i hvert fald i forhold til det, vi har hørt fra regeringens side.

Fru Marianne Jelved sagde også, at hun var fuldkommen enig i S' og SF's dagsorden, men ikke ville stemme for den. Det kan man jo undre sig over, men man må gå ud fra, at partiet så undlader at stemme.

Dernæst sagde fru Marianne Jelved, at tingene bør klares i udvalget, hvis man vil fastsætte et konkret beløb som de 4.000 kr. pr. hektar, som der her har været tale om, og at det er ikke noget, man skal gøre under en forespørgselsdebat.

Men sagen er – og det ved fru Marianne Jelveds partifælle hr. Larsen-Ledet i hvert fald – at vi har haft samråd og separate forhandlinger med landbrugsministeren om dette spørgsmål og flere gange bedt ham om at ændre bekendtgørelsen med hensyn til disse beløb, uden at han har ønsket det, selv om et flertal i Folketinget har tilkendegivet det over for ham.

Men hvilke muligheder er der i et parlament andet end at få vedtaget det i salen, når man ikke kan få det ved forhandling i udvalget, som fru Marianne Jelved peger på? Der er to muligheder i salen: enten at vedtage et dagsordensforslag eller vedtage et lovforslag. Vi synes nok, det er lidt voldsomt at skulle lave en lov for dette enkelte tal, som jo ikke er grebet ud af den blå luft, opfundet til dagens lejlighed, men som er et tal, der er foreslået af Det Økologiske Jordbrugsråd, hvori sidder repræsentanter for landbrugets organisationer, De Danske Landboforeninger, Danske Husmandsforeninger, de økologiske foreninger og ministeriet. Det er det råd, der har indstillet de 4.000 kr. pr. ha. Vi har endda sagt, at det kun skulle gælde for husdyrproducenterne og ikke for de rene plantebrug, så vi har været mere beskedne end indstillingen fra Det Økologiske Jordbrugsråd, og tallet er som sagt ikke grebet ud af luften.

Derfor vil jeg gerne spørge fru Marianne Jelved for det første: Undlader man at stemme,

[Bjørn Westh]

når man er fuldkommen enig i det, der står? Det går jeg ud fra. For det andet: Hvad skulle man egentlig gøre som parlament med en regering, der ikke efter forhandlinger vil følge de råd, de får fra et flertal i Folketinget, hvis det ikke må føre til vedtagelser i folketingssalen?

Jeg kan ikke opfatte det anderledes, end at hvis Det Radikale Venstre ikke mener, vi skal kunne vedtage noget sådant og få det pålagt regeringen, så er det, fordi Det Radikale Venstre ikke ønsker det vedtaget og lavet, og så har Det Radikale Venstre altså talt med forskellig tunge i denne sag, for vi er ofte af hr. Larsen-Ledet blevet bedt om at støtte Det Radikale Venstre i dette krav.

Mit sidste spørgsmål skal derfor være: Er fru Marianne Jelved enig i, at det skal være 4.000 kr. pr. ha, og at det kun er et rent formelt spørgsmål for fru Marianne Jelved, og at det på en eller anden måde må ordnes, som jeg må forstå, når det ikke kan være gennem en dagsorden eller gennem lovgivning, eller hvad er det egentlig, Det Radikale Venstre forestiller sig på dette område, hvor de ofte har henvendt sig til os for at få støtte i de synspunkter, som bl.a. de økologiske jordbrugere har givet udtryk for?

Grove (KF):

Vi har i denne debat hørt meget om SF og deres vældig gode miljøpolitik, som SF siger er meget fleksibel og kan tilrettelægges sådan, at der skal bygges gylletanke, hvis det er nødvendigt, og ikke bygges gylletanke, hvis det ikke er nødvendigt, og at man kan vente, hvis der kommer komposteringsanlæg osv. Men i betænkningen er det noget helt andet, SF er gået ind for, for dér er kravene betydelig skrapere: alle gylletankene skal være bygget inden 1992, så der er altså ikke så megen tid til at tænke sig om i. Man sætter kommunerne i gang med en planlægning, som de ikke engang kan nå at have færdig til det tidspunkt. Så kan man jo sagtens holde store foredrag om, at man kan lave fællesanlæg, man kan planlægge, man kan sætte bioteknikken og biogassen i gang; når vi alle sammen ved, det planmæssigt tager 2-3 år at få de foranstaltninger kørt igennem, så er der jo ingen, der kan vente på det. Til gengæld skal landmændene have det klaret inden et kort åremål. Derfor er det altså dobbeltpolitik, SF fører frem.

Det, der nu ligger fra regeringens side, er betydelig mere fleksibelt, idet det klart og tydeligt kan indrettes efter den enkelte landmands behov. Derfor er det en betydelig bedre og mere fleksibel miljøpolitik, der er tilrettelagt fra regeringens og Det Radikale Venstres side, end det, SF står med i øjeblikket.

Hr. Bjørn Westh var inde på, at vi i et dagsordensforslag skulle vedtage 4.000 kr. pr. ha. Det lyder jo meget fristende, men man skal tænke på, at vi skal igennem en hel diskussion om, hvad vi skal give til marginaljorden, hvordan det skal stå i forhold f.eks. til det, vi giver til økologisk landbrug, osv. Det er helt sikkert, at det hele skal godkendes i EF, og derfor skal vi have et balanceforhold imellem de to ting. Derfor er det ikke særlig klogt at vedtage noget via et dagsordensforslag her i Folketinget. Jeg ved, landbrugsministeren er klar til at føre de hidtidige forhandlinger videre, så vi får en sammenhæng i de to ting, og det er nødvendigt. Jeg forstår godt, at et økologisk jordbrugsråd gerne vil have det så højt op som muligt, for de har jo ikke det ansvar, som vi andre har herinde i Folketinget, når vi skal sammenligne med, hvad vi kommer til at give, når marginaljordsordningen kommer ind, og hvad skal vi give pr. hektar efter ekstensiveringsordningen. Tingene hører nu engang sammen.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Hr. Grove har selvfølgelig ret i, at tingene hænger sammen. Den økonomiske støtte, vi forestiller os de økologiske jordbrugsproducenter skal have, skal være over 3 år, hvorefter de forpligter sig til i det mindste at drive økologisk jordbrug i 7-8 år. En ekstensiveringspræmie efter EF's regler er en præmie, man får hvert år i mindst 5 år. Det vil sige, at den økologiske præmie, vi her taler om, er ca. 500 kr., hvis man ser det over en 8-årig periode. De præmier, man får efter EF's braklægningsordning, ekstensiveringsordning, får man hvert år. Der har været nævnt beløb, der skulle kunne svinge fra 800 kr. op til 5.000 kr. Men heller ikke her har vi jo kunnet få regeringens endelige indstilling. Men det er altså en præmie, der udbetales hvert år. Derfor synes jeg i og for sig ikke, der er den sammenhæng i det, som hr. Grove påstår.

Gade (SF):

Jeg vil gerne sige til hr. Grove, at der er en del forkludret i hele diskussionen om landbrugets gødningshåndtering.

I 1985 vedtog et næsten enigt Folketing en NPO-plan, som skulle være færdig i 1990, med 6 måneders opbevaringskapacitet. Det er realiteten, men den er der nogle der har forkludret ganske grundigt med det, der er sket.

Vi har bedt om, at man indskærpede kommunernes pligt til at lave planlægning for flere år siden, og det kom ind i loven på vores initiativ. Jeg har ikke forstået, at regeringen har gjort meget for at indskærpe det over for kommunerne, hvis vi er enige om, at det skal ske; de landmænd, der vil bygge fællesanlæg og går i gang med at planlægge det, skal selvfølgelig opfylde forpligtelserne i forhold til fællesanlægget og ikke i forhold til individuelle krav. Der er ganske udmærket logik i den tankegang, og – hvad der måske er mere interessant i denne sammenhæng – der er konsekvens år for år tilbage i tiden i denne diskussion.

Landbrugsministeren mente, der var nogle misforståelser i denne debat. Jamen det er ikke på vores side, misforståelserne er; det var ministeren selv, der lagde op til mange misforståelser i hele første indlæg. Nu er det, som om det er os, der har problemer med at forstå det. Jeg forstår så udmærket, at landbrugsministeren står fast på det, der står i betænkningen – det har fru Marianne Jelved også sagt her i dag – altså det generelle 9-måneders-krav, hvorefter der kan ændres i opad- og nedadgående retning. Det var jo det, der stod. At vi ikke synes, det er det klogeste, vi har hørt om, og at vi mener, man skulle sige noget andet, er en helt anden sag.

Jeg takker landbrugsministeren for klarheden. Det er ikke så meget det, der bliver sagt uden for huset – det har hr. Dohrmann jo ganske ret i – men den klarhed, der kommer frem i debatten her.

Dernæst vil jeg gerne sige følgende til Det Radikale Venstres ordfører, fru Marianne Jelved: I vandmiljøplanen står der, at regeringen allerede i 1987 skal vurdere kunstgødningsforbruget. Det skal fremlægges for Folketinget, hvorefter man skal vurdere, hvor langt vi er henne. Jeg vil bede Det Radikale Venstre bekræfte, at man allerede ved udgangen af 1987 skal vurdere, hvordan det er gået med kunst-

gødningsforbruget, og i Folketingets Miljøudvalg, og hvor det ellers kunne være relevant, diskutere, hvordan det går med vandmiljøplanen.

Når jeg siger det, er det, fordi jeg tror, at dens målsætning overhovedet ikke kan overholdes, fordi den ikke er rigtig. Men jeg vil alligevel gerne have bekræftet, at vi skal have en vurdering ved udgangen af dette år.

Dernæst vil jeg gerne stille et spørgsmål til hr. Larsen-Ledet, som var her for lidt siden, men er gået nu; ellers må jeg få svar fra en anden i Det Radikale Venstre, men det er forholdsvist vigtigt, at det er fra en person, der har deltaget i drøftelserne i Landbrugsudvalget: Er det ikke sådan, at SF, Socialdemokratiet og Det Radikale Venstre i de forhandlinger, vi har haft i Landbrugsudvalget, har været enige om 4.000-kroners-kravet? Er det ikke en realitet? Er det ikke også det, vi er gået til forhandlinger med over for landbrugsministeren, og som landbrugsministeren har sagt nej til?

Jeg vil også gerne spørge hr. Larsen-Ledet, om det ikke er sådan, at Socialdemokratiet, SF og Det Radikale Venstre er 100 pct. enige om de ændringer, der skal laves i bekendtgørelsen om det økologiske jordbrug. Det er i hvert fald det indtryk, jeg har dannet mig under de lange drøftelser, vi har haft med de landbrugspolitiske ordførere på dette punkt. Det, vi har syntes ville være fornuftigt, var at få det i selve dagsordenen; vi ville gerne have haft, at det havde været en fælles dagsorden. Det var ikke muligt at nå at forhandle i går, men jeg har forstået i drøftelserne hidtil, at vi har været fuldstændig enige, og på de møder, vi har haft med økologiske repræsentanter og andre, har alle tre partier også givet udtryk for det. Jeg har sågar også kunnet læse på forsiden af nogle af disse blade, at netop Det Radikale Venstre ville gøre alt for 4.000-kroners-kravet. Sådan har jeg forstået det, men jeg vil gerne have, at det også bliver bekræftet her, at vi er totalt enige.

Sønderby (V):

Når man ikke rigtig har argumenter, vil jeg sige til hr. Bjørn Westh, bliver man usaglig. Det synes jeg egentlig gælder det, hr. Bjørn Westh indledte med, da han henviste til et møde i Herning for et år og en dag siden, hvor han kunne huske, hvem der talte på Venstres vegne, nemlig udenrigsministeren og ikke landbrugsmini-

[Sønderby]

steren. Det var, fordi Venstre ikke kunne stille med to talere. Hr. Bjørn Westh talte også, og jeg synes, hr. Bjørn Westh skulle huske den reaktion, der kom på hans egen tale, i stedet for at spekulere på det andet, for den landbrugsminister, der var deroppe, havde gennemført produktudviklingslove, strategiplanlægning for landbruget og også den lov, som hr. Bjørn Westh nu diskuterer så meget, nemlig økologisk landbrug. Det var altså ikke en kritik af landbrugsministeren, det var bare nogle regler, man havde lavet deroppe.

Årsagen til det møde var ikke vandmiljøplanen, for den var nemlig ikke vedtaget på det tidspunkt – vi havde ikke engang haft konsensuskonferencen – nej, årsagen til det store protestmøde var fru Ritt Bjerregaards udtalelser om landbrug og miljøsvin, og det var hr. Bjørn Westh med fleres forslag om en 3- og 6-kr.s afgift på kunstgødning.

Når bl.a. hr. Dohrmann kritiserer, at vi laver forlig osv., må jeg gøre opmærksom på, at vi lavede det forlig for at undgå en kunstgødningsafgift; ellers havde vi haft den oveni i dag. Det synes jeg hr. Dohrmann skulle huske.

Jeg forlanger ikke, at hr. Bjørn Westh skal huske det, for han havde et forslag med i det betænkingsbidrag til vandmiljøplanen, som Socialdemokratiet fremlagde, om, at der fortsat skulle være en gødningsafgift. Det synes jeg lige man skal huske på. Der har altså været én sten mere på den vogn, som alle er enige om kan genere og skabe problemer for dansk landbrug. Det synes jeg også man bør sige her, når hr. Bjørn Westh indleder på den måde.

Hr. Bjørn Westh har åbenbart læst i vandmiljøplanen, men han er ikke kommet til det sted, hvor der står, hvad forligspartierne, flertallet, vedtog. Hr. Bjørn Westh har læst noget om, hvad der står i handlingsplan osv. Men når hr. Bjørn Westh taler om målsætning, skulle han læse fra den side, hvor der står, hvad flertallet har vedtaget, ikke hele handlingsplanen, men flertallets indstilling, altså regeringspartierne sammen med Det Radikale Venstre. Der står de ting, hr. Bjørn Westh har behov for at læse.

Der står der i øvrigt også noget, som hr. Gade ikke har været helt opmærksom på. Der står i 2.12. nøjagtig det samme, som der står i Socialdemokratiets og SF's forslag, nemlig at vi skal vurdere den tekniske udvikling, således at vi ikke investerer i noget forkert. Det var det, hr.

Gade lige var oppe at gøre opmærksom på før at han nu også havde fundet ud af stod i regeringspartierne oplæg. Det siger vi tak for.

Noget andet, jeg gerne vil sige til hr. Bjørn Westh, er, at der ikke står noget om målsætning eller lignende. Der står, at regeringen skal afgive en redegørelse i 1987, 1988 og 1989 over udviklingen i gødningsforbruget og over mængden af husdyrgødning, dens anvendelse, afgødesammensætning, kvælstofudvaskning m.v., og »m.v.« dækker også den teknologiske udvikling. Det kan være, at det, konsensuskonferencen sagde, kan vise os noget i 1990. Konsensuskonferencen er den tykke bog – sagt til hr. Dohrmanns oplysning. Jeg tror, hr. Dohrmann kun har læst de tre sider, men konsensuskonferencen siger meget klart, at den ikke tør tage højde for udviklingen på det tekniske område, fordi der sker så meget på forskningsområdet. Det tror jeg at alle er enige om, og det har vi også taget højde for i vores oplæg.

Jeg skal ikke kommentere hr. Preben Møller Hansens indlæg, for nu blev jeg i hvert fald klar over, at hr. Preben Møller Hansen var medlem af Værn om Danmark, som han citerede heroppe – det er da nye toner. Ellers skal jeg ikke kommentere indlægget, det lød noget hult, når man ved, hvad hr. Preben Møller Hansen ellers har sagt herinde.

Men til hr. Dohrmann vil jeg endnu en gang sige, at jeg håber, han vil deltage, når vi laver forlig. Det er sjældent, hr. Dohrmann laver forlig, men enkelte gange sker det, og jeg håber egentlig, hr. Dohrmann for fremtiden vil sigte efter forlig i stedet for at råbe ude på sidelinjen, for man får nu mere ud af at gå ind på banen og spille med end at stå ude på sidelinjen og råbe, som hr. Dohrmann nogle enkelte gange har oplevet.

Jeg vil gerne sige, at vi laver da ikke forlig, hvis vi ikke får noget ud af det, hr. Dohrmann. Der er også nogle ting i denne vandmiljøplan, som ikke er vores livret, og det sagde jeg under debatten. Men der er kommet nogle ting med, hr. Dohrmann, som har påvirket vandmiljøplanen i den rigtige retning, og derfor må jeg til hr. Dohrmann sige, at det kunne han måske også lære af.

Vi stemmer ikke for nogen af de fremsatte dagsordensforslag, fordi vi mener, at denne debat har tegnet et klart billede af, at hele Folketinget nu er enig om, at der er behov for, at man

[Sønderby]

hjælper landbruget, og det forventer vi så sker ved de forslag, der kommer i næste uge.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Med alle de gode gerninger, som den nævnte tidligere landbrugsminister har gjort, kan man undre sig over, at vedkommende ikke længere er landbrugsminister.

Jeg vil gerne spørge hr. Sønderby: Gælder den målsætning, der blev vedtaget i den radikale dagsorden, nr. D 34, fortsat? I den står der, at kunstgødningsforbruget skal falde til 250.000 t N årligt. Gælder det, eller gælder det ikke? Det må Venstre kunne svare på. I den flertalsindstilling, Venstre skrev under på den 30. april 1987, står der, at den målsætning fortsat gælder. Spørgsmålet i dag er, om Venstre stadig væk mener det eller ikke. Jeg tror da også, det spiller en rolle for Det Radikale Venstres opfattelse af situationen, om Venstre er løbet fra den fælles målsætning, man havde for et år siden.

Marianne Jelved (RV):

Jeg vil gerne knytte nogle bemærkninger til spørgsmålet om de ni måneder og den konkrete vurdering. Sådan set er det ikke nødvendigt, da landbrugsministeren gjorde det meget klart i sit svar, som jeg er enig i. Det er ligeværdigt, og det er lige gode muligheder at vælge ni måneder eller at vælge at gå ind i en konkret vurdering, hvor man så forpligter sig til nogle ganske bestemte ting for at opfylde hensigten med det hele, nemlig en miljørigtigere måde at bruge husdyrgødning på. Det er altså metoderne, der kan være forskellige.

Det er i øvrigt mit indtryk – og det er så til Fremskridtspartiet – fra de utallige møder, jeg har været til rundt om i landet med landbruget, hvor der er blevet snakket landbrug og miljø, at landmændene er interesseret i at gøre noget ved miljøet og faktisk gerne vil arbejde med på dette her. Derfor synes jeg, det er et problem, at Fremskridtspartiet fremturer, som de gør, for at sætte lus i skindpelsen og bære ved til den depression, der også er i landbruget, og som har sin rod et helt andet sted end i miljøet.

Med hensyn til hr. Gades konkrete spørgsmål om kunstgødningsforbruget i 1987 står der i vandmiljøplanen, som altså stadig væk gælder – jeg citerer:

»Regeringen opfordres til i foråret 1990 at fremlægge en redegørelse for udviklingen i kunstgødningsforbruget i 1987, 1988 og 1989.«

Det er klart, at det skal ske. Vi skal i 1990 have denne redegørelse med de nævnte tal og oplysninger, og så må vi tage en diskussion om, hvorvidt det, der er sket, er tilstrækkelig godt, eller der skal ske noget andet.

Til hr. Bjørn Westh vil jeg sige, at Det Radikale Venstre anerkender fuldt ud Socialdemokratiets medvirken til og samarbejde om at nå et godt resultat ved økologisk jordbrug. Og vi ønsker at nå et resultat.

Det er vores opfattelse på nuværende tidspunkt, at forhandlingsmulighederne til trods for alle de møder osv., der har været om spørgsmålet, ikke er udtømt endnu, og jeg noterede mig også, at landbrugsministeren i sit svar for lidt siden sagde, at han var parat til at se på sagen endnu en gang og se, om der var særlige hensyn, der skulle tages. Og i de forhandlinger har vi stadig væk brug for et godt samarbejde med Socialdemokratiet.

I øvrigt betyder Socialdemokratiets og SF's dagsordensforslag i dag jo også, at dette bliver bragt på bane i denne debat, selv om der ikke er lagt op til det i selve forespørgslen. Det anerkender vi også, men vi kan ikke undlade at stemme til dagsordensforslaget. Hvis vi gør det, er der et flertal for det, og så kunne vi lige så godt stemme for.

Vi vil ikke ved denne lejlighed og i dag og i salen her have vedtaget, at det skal ende med 4.000 kr. pr. ha. Forhandlingerne herom er ikke færdige, men hvis de ikke fører til et acceptabelt resultat, er det klart, at der ingen anden vej er end den, der blev nævnt af hr. Bjørn Westh; så må sagen i salen endnu en gang.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Det er jo en lidt besynderlig situation. Hvis man undlader at stemme, bliver det vedtaget, som man er enig i, og derfor vil man ikke undlade at stemme, men stemme imod. Sådan forstår jeg forklaringen. Det virker en lille smule mærkeligt. Alle forhandlingsmuligheder er ikke udtømt, og så prøver vi igen. Er De Radikale enige i, at vi fastholder de 4.000 kr. pr. ha og så prøver at ordne det gennem forhandlinger uden for salen? Og hvis det ikke kan lade sig gøre, at vi så må komme tilbage? Så kan man altså godt ved-

[Bjørn Westh]

tage det ved en forespørgsel til den tid, forstår jeg.

Vil fru Marianne Jelved så ikke være enig i, at for at give de forhandlinger den bedst mulige baggrund kunne vi vedtage en dagsorden, der sagde, at de økologiske jordbrugerens situation skal forbedres? Så kunne vi undlade det konkrete tal, hvis det er det, der er problemet. Finder Det Radikale Venstre ikke, at det kunne være en konstruktiv måde at få understreget på, at økologisk landbrug kan være en del af løsningen på nogle af de miljøproblemer, landbruget står over for?

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Det er jo en lidt underlig situation, at man er glad for det, Det Radikale Venstre siger, men ret deprimeret over den måde, de stemmer på. Derfor ville jeg sådan set gerne, om hr. Larsen-Ledet ville bevæge sig op på talerstolen, selv om det er fru Marianne Jelved, der er ordfører. For hvis det er sådan, at vi er fuldstændig enige om, at den eksisterende bekendtgørelse skal laves om, og at omlægningsstøtten til husdyrproducenter skal sættes op, og at vi i realiteten også er enige om de 4.000 kr. og om, at producenterne, de direkte avlere, skal have bedre muligheder for støtte til forsøgs- og kursusvirksomhed, end de måske har ifølge den nuværende bekendtgørelse, disse ting, som vi har diskuteret ret længe, forekommer det lidt besynderligt, at vi skal være i den situation, at det stemmes ned. Man kunne måske forstå det, hvis det var sådan, at dette var en ny sag, der lige var dukket op og nu i hast kommer i Folketinget, men husker jeg ret, er det i hvert fald 1½ - 2 måneder, måske mere siden vi rejste denne sag første gang. Jeg vil sådan set gerne have bekræftet af andre, at det er så lang tid siden, vi begyndte denne diskussion i Folketingets Landbrugsudvalg.

Jeg vil så spørge fru Marianne Jelved, hvornår vi i givet fald skal have en ny dagsorden, om vi så skal belaste Folketinget med endnu en forespørgsel, selv om jeg har forstået, at Det Radikale Venstre ikke ønsker, vi har så mange af dem.

Jeg synes, argumentationen er ganske vanskelig at forstå, og jeg vil igen appellere om, at også hr. Larsen-Ledet ytrer sig i denne debat.

(Kort bemærkning).

Preben Møller Hansen (FK):

Respekten for folkestyret kan ligge på et meget lille sted, hvis man skal tro de oplysninger, der kommer til os. Det skyldes ikke alene den omstændighed, at der ofte er meget få mennesker i folketings salen, men også det forhold, at man her tit og ofte anvender et sprog, som ikke bruges ude blandt almindelige mennesker.

Mener fru Marianne Jelved ikke, at hun er medvirkende til, at respekten for Folketinget daler yderligere, når hun meddeler fra Folketingets talerstol, at hun ikke kan stemme for noget, hun går ind for, fordi man kan risikere, det bliver vedtaget? Hvad skal vi egentlig med Folketinget, hvis det ikke er her, vi skal stemme for det, vi mener? Så er der jo tale om rent skuespil fra Det Radikale Venstre, og det er med til at nedbryde respekten for Folketinget.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Jeg ved ikke rigtig, hvad denne debat skal føre til. Det er lidt morsomt at høre hr. Preben Møller Hansen stå her og tale om, at Det Radikale Venstre opfører skuespil på Folketingets talerstol, men det har vi så noteret os.

Jeg må fastholde, at de ord, der bliver sagt her fra talerstolen, må have lige så stor vægt som vedtagne dagsordener.

Vi har givet tilsagn om, at vi ikke er færdig med forhandlingerne, og vi har fået et tilsagn fra landbrugsministeren om, at de ikke er færdige. Det vil vi altså gerne have lov til at prøve.

Det er heller ikke kun et spørgsmål om, at der står 4.000 kr. pr. ha i dagsordenen. Vi ønsker ikke at stemme for en dagsorden i dag. Vi ønsker, at forhandlingerne skal føres videre, og at vi når et resultat, og det skal ske, i hvert fald inden vi tager hjem på sommerferie.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Det er vanskeligt dette her. Vi ønsker selvfølgelig ikke at foreslå en dagsorden for ikke at få den vedtaget. Vi ønsker at foreslå en dagsorden for at få den vedtaget.

Jeg kan forstå, at det er beløbet på de 4.000 kr., der gør det vanskeligt for Det Radikale Venstre, fordi der fortsat skal forhandles, så for at give disse forhandlinger den bedst mulige

[Bjørn Westh]

baggrund, vil jeg gerne herved på Socialdemokratiets og SF's vegne trække det dagsordensforslag, som er fremsat, tilbage, og fremsætte et nyt, der lyder:

Forslag om motiveret dagsorden.

»Idet Folketinget pålægger regeringen at intensivere arbejdet for at nyttiggøre husdyrgødningen og forbedre vilkårene for økologisk landbrug, går Tinget over til næste sag på dagsordenen.«
(Dagsordensforslag nr. D 67).

Jeg vil så huske de ord, fru Marianne Jelved har sagt, og jeg vil fastholde, at den juridiske fortolkning af, hvad der er mest bindende, det, der vedtages ved en afstemning, eller det, der siges fra talerstolen, er – og det synes jeg de økologiske jordbrugere landet over skulle mærke sig – at det er vigtigere at få noget vedtaget konkret, end det er, at der bliver holdt taler fra talerstolen.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Det af Bjørn Westh (S) og Gade (SF) fremsatte forslag om motiveret dagsorden er taget tilbage. (Dagsordensforslag nr. D 66).

Ønsker nogen at optage det? (Ophold). Da det ikke er tilfældet, er det bortfaldet.

Der er i stedet af Bjørn Westh (S) og Gade (SF) fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Jeg skal lade dette forslag indgå i forhandlingen.

(Kort bemærkning).

Marianne Jelved (RV):

Så bliver vi nødt til at tage debatten op én gang til, for nu bliver jeg nødt til at spørge: Hvad ligger der i den første pind »en intensivering af husdyrgødningsforbruget«?

Når vi har den holdning, som vi har i dag – og nu bliver jeg nødt til at sige det temmelig klart; jeg synes ellers, jeg har været klar i dag – så er det, fordi vi har haft et halvt år med nogle forvirrede og kedelige debatter om vandmiljøplanen, og vi ønsker ikke, at denne forespørgsel skal føre til, at hele det arbejde skal tages op en gang til, eller at der skal ske et eller andet omkring det. Og vi er grumme mistænksomme: Hvad ligger der i »intensivering af husdyrgødningsforbruget«? Vi har gjort det klart i den radikale gruppe i dag, at vi ikke vil stemme for

nogen dagsorden under denne forespørgselsdebat. Vi vidste, hvad der ville komme af forslag, og dem har vi forholdt os til, så ændringer med hensyn til at trække kroner og øre ud – det sagde jeg tidligere i dag – forandrer ikke vores holdning til sagen.

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Jeg skal gøre opmærksom på, at der endnu er ordførere, der ikke har haft ordet i anden omgang.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

I går blev jeg spurgt af Det Radikale Venstre, om jeg ville stemme for et forslag om motiveret dagsorden, som Det Radikale Venstre havde formuleret, men jeg mente, det var for omfattende til denne debat, da det bl.a. handlede om refinansiering. I går kunne man altså godt vedtage noget om disse ting.

Må jeg spørge fru Marianne Jelved direkte: Er det bare, fordi det er Fremskridtspartiet, der har rejst denne forespørgselsdebat, at man ikke kan stemme for en dagsorden? For man kan da ikke påstå, at debatten ikke har været saglig. Statsministeren har deltaget med et langt indlæg, landbrugsministeren har deltaget med flere indlæg, og alle ordførerne har taget det meget alvorligt.

Når jeg gerne vil have intensiveret arbejdet for at nyttiggøre husdyrgødningen, er det, som jeg påpegede i mit indlæg, fordi der spildes ressourcer. Nogle har beregnet, at det koster 1,5 mia. kr. om året, at vi ikke får spredt vores husdyrgødning på de rigtige tidspunkter og på den rigtige måde. Der er altså penge at hente i dette her, også for landmændene, og det vil vi gerne hjælpe dem med; derfor lægger vi op til, at der skal sættes penge af til forskning og forsøg. Vi vil ikke vanskeliggøre noget. Og det er dog et positivt udtryk: »nyttiggøre husdyrgødningen«. Hvad er det, Det Radikale Venstre har imod det?

Fjerde næstformand (Ole Vig Jensen):

Vi gør nu anden omgang færdig.

Glønborg (KRF):

Jeg var ikke imponeret over hr. Dohrmanns tale, efter at vi andre havde holdt vore indlæg,

[Glønborg]

men for nu igen at være lidt venlig, vil jeg nøjes med denne karakteristik af talen.

Jeg må dog rette en misforståelse fra hr. Dohrmanns side. Jeg har aldrig givet udtryk for, at miljøet forbedres blot ved, at der øses penge ud. Selvfølgelig gør det ikke det. Netop pengeudøsning har i sig selv skabt en masse af de miljøproblemer, vi har. Det, jeg sagde, var, at miljøplanens foranstaltninger gavner miljøet, men jeg sagde også, at det koster penge at løse disse problemer. Desuden sagde jeg, at det ikke var landmændene alene, der skulle betale, men os alle sammen.

Selvfølgelig kunne jeg ikke forvente, at hr. Dohrmann skulle indrømme, at hans forespørgsel byggede på en total misforståelse af landbrugets problemer, men hans bemærkninger om andre folketingsmedlemmers borgerlige erhverv er jo blot et forsøg på at snakke udenom – og hvis hr. Preben Møller Hansen så ville vise så megen respekt for Folketingets arbejde, at han undlod at forstyrre den, som jeg taler til i øjeblikket, ville det være en fordel. Det hører også med til at passe sit arbejde i Folketinget, at man giver andre mulighed for at høre efter. Tak. (Tilråb fra Preben Møller Hansen). Jeg talte ikke direkte, jeg sagde hr. Preben Møller Hansen.

Det væsentlige er jo ikke, hvilket erhverv et folketingsmedlem selv har eller har haft, men om man har vilje og evne til at sætte sig ind i vilkårene for andre erhverv end sit eget.

Min tale gik netop ud på, at hele folket havde et ansvar for, at landbrugets miljøproblemer blev løst. Det er det ansvar, hr. Dohrmann stadig forsøger at snakke sig uden om.

Hr. Dohrmann talte også nedladende om snak i Folketinget. Måske betragter han sit virke her i Folketinget som snak, og noget tyder på, at det er sandheden. Jeg betragter mit virke her som arbejde, fordi det fører til handling. Hvis ikke hr. Dohrmann regner vores samtale her i Tinget, vores diskussion om tingene, for noget, kunne man spørge, hvorfor i alverden han så belemrer os med en forespørgselsdebat som denne.

Jeg mener, at der gerne skulle komme noget ud af det, og det gør der også, for så vidt vi tager problemerne alvorligt, og hvis debatten i dag har ført med sig, at vi alle sammen erkender et større ansvar for løsningen af landbrugets miljøproblemer, har den ikke været forgæves.

Fra regeringspartiernes side ligger det i det mindste klart, at vi går ind i en løsning både af miljøproblemerne og af landbrugets økonomiske problemer, og det skal snart vise sig.

Preben Møller Hansen (FK):

Det står mere og mere klart, at de udtalelser, jeg er kommet med gentagne gange, står til troende, nemlig at Det Radikale Venstre, som tidligere var husmændenes parti, det, der til enhver tid støttede landmændene i deres stræben efter at skabe en tålelig tilværelse, i dag ikke mere kan betragtes som sådan. Det ses tydeligt, når Det Radikale Venstres ordfører får imødekommet sine ønsker, men alligevel erklærer: Vi har besluttet i Det Radikale Venstre, at vi i dag ikke kan stemme for nogen dagsorden. Spørgsmålet er så unægtelig: Hvorfor pokker er man så egentlig i folketingssalen? Det må være det spørgsmål, man stiller sig selv, hvis man ikke har mod til at stemme for det, man reelt påstår man står for. Og så er man efter min opfattelse ikke egnet til at være den talsmand eller -kvinde, som man er, i det øjeblik man vælges til repræsentant for det danske folk, og især når man har lagt hovedvægten på at stå som beskytteren af husmanden. Så mister folk troen på dem, de har valgt, og det er med til at nedbryde respekten for Folketinget, sådan som jeg var inde på det tidligere.

Venstres ordfører, hr. Sønderby, var også af den opfattelse, at det var ejendommeligt, at jeg gav mig til at tale om, at vi skulle værne om det land, der er vores, og om det danske folk. Det kan da godt være, at Venstre ikke mener, man skal værne om det land, der er vores, om Danmark. Det tror jeg faktisk er rigtigt, for den tidligere formand for partiet Venstre, hr. Poul Hartling, forlod jo lige pludselig Danmark for at indtage en post i det fremmede, og det samme gjorde den mand, der populært blev kaldt for Flæske-Henning, og som også var formand for partiet Venstre. Der er nok noget om snakken om, at man ikke mere værner om vort land. Jeg ved udmærket godt, hvem der ellers tænker sådan, som jeg gør, og det skal de selvfølgelig have lov til, men det, der står tilbage, er, at vi fra Fælles Kurs ikke vil lægge skjul på, at vi vil værne om vort land og om den befolkning, vi er en del af, og vi vil rette angreb på alle dem, der tjener udenlandske magters interesse, i dette tilfælde også dem, der står bag de planer, som

[Preben Møller Hansen]

har ødelagt vilkårene for det danske landbrug, nemlig dem, der støtter EF. Det er de egentlige bagmænd, når det gælder ødelæggelsen af det danske landbrug, hverken mere eller mindre.

Så vil jeg godt lige slutte af med at sige, at det glæder mig overordentlig meget, at man nu kan få lov til – det oplevede jeg jo at repræsentanten for Kristeligt Folkeparti fik – uantastet at tale direkte til et medlem af Folketinget. Det er en ny stil, der er indledt.

(Kort bemærkning).

Dohrmann (FP):

Jeg har et par enkelte korte bemærkninger, og den ene er til hr. Glønborg fra Kristeligt Folkeparti, som i sit forrige indlæg sagde, at når Fremskridtspartiet var imod vandmiljøplanen, var det for at slippe billigere i skat. Det er da korrekt, at vi gerne ser skatterne sænket, men det er nu ikke derfor, vi har rejst debatten her i dag, ikke generelt i hvert fald. Når vi har rejst debatten, er det selvfølgelig, fordi landbrugserhvervet er ude i en meget stor krise. I øvrigt har vi da altid haft den opfattelse i Fremskridtspartiet vedrørende forurening, at det er forurenere, der skal betale. Det samme synspunkt havde regeringspartierne i øvrigt en overgang, men det har de ligesom fraveget. I dag taler de meget om brugerbetaling, samtidig med at de forhøjer skatterne, sådan at de får pengene ind til deres overforbrug.

Så vil jeg godt sige til hr. Sønderby, som stod heroppe og viftede med sin store, tykke bog – og det er jo ikke til at se på hr. Sønderby, om han virkelig har læst den, men han prøvede da på at se ud, som om han havde – at det er da rigtigt, at hvis man kan få noget ud af det, skal man indgå forlig, men jeg synes nu, at i stedet for at bestræbe sig på at indgå så mange forlig som overhovedet muligt bør man som folketingsmedlem kigge lidt mere på indholdet, altså det, man indgår forlig om. Når hr. Sønderby, samtidig med at han står med bilagshæftet til vandmiljøplanen, siger, at så får man indflydelse, vil jeg godt spørge ham: Hvilket afsnit har Venstre fået sat ind i vandmiljøplanen? Hvad er Venstres værk, Venstres fortjeneste? Det er min opfattelse, at starter man fra en ende af og læser hele planen igennem, finder man ikke et eneste kapitel, som hr. Sønderby med god samvittighed kan stå heroppe og prale af at have fået ind. Men jeg vil gerne høre, hvilket kapitel

der er Venstres fortjeneste, og når jeg har fået det at vide, vil jeg sætte mig ned og læse det igennem en gang til.

(Kort bemærkning).

Gade (SF):

Jeg må konstatere, at vi har fået tre forskellige begrundelser fra Det Radikale Venstre for, at de ikke vil stemme for en dagsorden i dag.

Den første melding var, at man var enig i substansen i dagsordenen fra S-SF, men var uenig i en enkelt sag. Derefter fjernes enkeltsagen, og så spørger man til substansen. Det er andet tema, og da den så ikke går, melder man her fra Folketingets talerstol, at man slet ikke vil stemme for nogen dagsorden, for det har man bestemt på det radikale morgengruppemøde. Nu er klokken 20 minutter i 3, og det vil sige, at alt hvad vi har sagt i denne sal, alt hvad vi har debatteret – og vi har taget emnet seriøst og fremlagt nye momenter i sagen – er man totalt ligeglad med i Det Radikale Venstre, fordi man i sin visdom i morges på Det Radikale Venstres gruppemøde fandt ud af, at dagen i dag er en særlig dag i Folketingets historie, hvor der ikke må vedtages dagsordener. Denne visdom skal så nu udmøntes i, at man ikke kan stemme for en dagsorden, hvis indhold man i øvrigt siger at man er totalt enig i. Ja, jeg ved ikke, hvor mange hoveder man skal have at tage sig til, men jeg vil sige det lidt mere alvorligt: Dette fremmer vel ikke den folkelige forståelse for, hvad der sker i dette hus.

En sidste lille bemærkning skal være, at den dagsorden fra S og SF, som vi nu diskuterer, vel i virkeligheden er så fredelig, at jeg i et svagt øjeblik tænkte, at det kunne da være, vi så landbrugsministeren heroppe overtrumfe fru Marianne Jøved ved at sige: Jamen regeringen kan godt stemme for den. Så var der da sket noget, så var der da nogle, der havde vist, at de havde lyttet til debatten. Landbrugsministeren sagde jo selv, at vi godt kunne kigge på spørgsmålet om økologisk landbrug. Nej, jeg tror ikke, det ender sådan. Men jeg synes, det er lidt trist, at Det Radikale Venstre i så vigtig en sag for et helt erhverv melder på en sådan måde, at det i hvert fald ikke indgyder folk uden for dette hus tillid.

(Kort bemærkning).

Sønderby (V):

Hvis ikke alle havde været klar til at stemme, skulle jeg til ære for hr. Dohrmann have læst hele bilagshæftet til vandmiljøplanen op, og så skulle jeg have slået streger alle de steder, hvor vi har været med, og hvor vi har påvirket den. Men jeg kan da sige til hr. Dohrmann, at hvis der var optræk til en kunstgødningsafgift, var det vores ubetingede krav for at være med til en aftale, at den ikke kom med. Det gjorde den ikke.

Må jeg til hr. Gade og til hr. Bjørn Westh sige, da man nu har brugt så megen tid på at snakke økologisk landbrug, at hvis man havde læst i betænkningen, vil man efter de tal, der er i den, se, at økologisk landbrug vil påvirke vandmiljøet med ca. 3-4 pct. Det er altså proportionsforvrængning at bruge så meget tid på det.

Må jeg til det, jeg nævnte før, sige, at der også står i den, at juryen håber, at der vil blive taget skridt til en øget forskningsindsats med henblik på i fremtiden at give os et væsentlig bedre videngrundlag end det, vi har. Det kan denne debat måske være med til. Så må vi se i 1990, hvordan det har virket.

Vi håber som sagt, når landbrugsministeren kommer med sine forslag i næste uge, at hr. Dohrmann er på plads og vil støtte landbruget, så det kan overleve.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Det er besynderligt. Det Radikale Venstre siger fra talerstolen, at de er fuldkommen enige, men at de ikke vil stemme for. De vil heller ikke undlade at stemme, for så bliver det, de er enige i, jo vedtaget, og det duer jo heller ikke, så det skal stemmes ned.

Hvad er baggrunden for det? Da fru Marianne Jelved åbenbart ikke vil svare, må jeg stille spørgsmålet til den radikale partileder. Hvad er det udemokratiske i at foreslå noget i Folketinget til en debat, der har været forberedt? Statsministeren, landbrugsministeren og ordførerne har deltaget med indlæg. Det, vi taler om, er noget, der er indstillet fra Det Økologiske Jordbrugsråd. Gennem lang tid har det været drøftet. Der har været ført forhandlinger med regeringen. Regeringen vil ikke det, som et flertal har henstillet til den.

Hvad er det så, der er forkert, vil jeg gerne spørge den radikale gruppeformand, i at bringe en sådan sag ned i salen? Vi har været i samråd om den. Vi har været til separatforhandlinger om den. Vi har drøftet den i Landbrugsudvalget og vi har ikke kunnet komme igennem med det, et flertal gerne ville.

Hvad føler den radikale partileder egentlig et parlament skal gøre, hvis en regering ikke vil rette sig efter de råd, den får? Skal man ikke gå ned i folketingssalen og prøve at få vedtaget det, man er enige om hos flertallet? Jeg vil gerne gøre omærksom på, at jeg er blevet opsøgt adskillige gange af Det Radikale Venstres folketingsgruppe for at give støtte til disse sager, for at gå med til forhandlinger med regeringen, sådan at der kunne blive flertal for præcis det, vi taler om her.

For 14 dage siden fik jeg et tidsskrift fra de økologiske jordbrugere med et stort billede af hr. Larsen-Ledet på forsiden. Han havde sikret 4.000 kr. pr. ha. Men i dag, hvor vi skal stemme om det, vil man ikke, fordi man vil ikke stemme om tal i en dagsorden, hvorefter vi siger: Jamen, kan vi så ikke sige forbedringer af det økologiske jordbrug? Det troede jeg var Det Radikale Venstres politik. Nej, det kan vi heller ikke stemme om i dag. Derfor vil jeg gerne spørge den radikale partileder, hvad det er, der gør, at det er udemokratisk at stemme om sådanne ting i folketingssalen. Er det, fordi det er Fremskridtspartiet, der har rejst forespørgslen?

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Er der flere, der ønsker ordet? Hr. Bjørn Westh for en kort bemærkning.

(Kort bemærkning).

Bjørn Westh (S):

Når hr. Niels Helveg Petersen ikke vil svare, går jeg ud fra, at det er en bekræftelse på, at det er, fordi det er Fremskridtspartiet, der har stillet en forespørgsel. Den slags pjat vil man ikke tage sig af, men man kan godt danne regering sammen med Fremskridtspartiet og bruge dem til at bringe nogle bestemte partier i regeringsposition. Men deres forespørgsler kan man ikke tage alvorligt.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 65 af Dohrmann (FP) (se foran) forkastedes, idet 9 (FP) stemte for, 107 (S, KF, SF, V, RV, CD, KRF og FK) imod.

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 67 af Bjørn Westh (S) og Gade (SF) (se foran) forkastedes, idet 55 (S, SF og FK) stemte for, 61 (KF, V, RV, CD, FP og KRF) imod.

Følgende forslag var taget tilbage og bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 66 af Bjørn Westh (S) og Gade (SF) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

16) Første behandling af lovforslag nr. L 231:

Forslag til lov om ophævelse af lov om et hovedstadsråd.

Af Jane Oksen (FP) m.fl.
(Fremsat 15/3 88).

Sammen med denne sag foretoges de under punkterne 17 og 18 på dagsordenen opførte sager, nemlig:

17) Første behandling af lovforslag nr. L 232:

Forslag til lov om nedlæggelse af amtskommunerne.

Af Jane Oksen (FP) m.fl.
(Fremsat 15/3 88).

18) Første behandling af lovforslag nr. L 233:

Forslag til lov om nedlæggelse af statsamtene.

Af Jane Oksen (FP) m.fl.
(Fremsat 15/3 88).

Lovforslagene sattes til forhandling.

Forhandling

Tredje næstformand (Povl Brøndsted):

Jeg vil gerne bede om mere ro i salen.

Indenrigsministeren (Thor Pedersen):

Der er her tale om en samlet behandling af 3 lovforslag, der har det tilfælles, at de alle sigter mod en nedlæggelse af offentlige instanser.

Med mellemrum er det rimeligt at vurdere, om der fortsat er behov for den kendte struktur i den offentlige sektor. Spørgsmålet om nedlæggelser opstår, når opgaverne har ændret sig væsentligt i omfang eller betydning, eller hvor opgaver med fordel vil kunne overføres til andre instanser. Det er altså denne målestok, der skal anvendes over for de fremsatte forslag.

Lovforslag nr. L 231 vedrører Hovedstadsrådet. Det er et af de organer, der har været skrevet og talt mest om og ikke kun siden dets oprettelse. Allerede inden Folketinget i 1973 vedtog at oprette Hovedstadsrådet, havde der været megen debat om, hvorvidt et hovedstadsråd var den rigtige løsning. Mange mente dengang, at der i hovedstadsområdet var problemer, som kun kunne løses i en eller anden form for fællesskab. De opgaver, der måtte løses i et fællesskab, var kollektiv trafik, regionplanlægningen, sygehusplanlægningen og miljøbeskyttelse.

Ved oprettelse af Hovedstadsrådet troede man, at rådet ville få en stærk og styrende placering i hovedstadsregionerne. Dette er aldrig blevet tilfældet. Det skyldes bl. a., at kommunerne og amterne efter kommunalreformen fik en sådan størrelse og administrativ udbygning, at de udmærket kunne varetage en del af opgaverne, der blev henlagt til Hovedstadsrådet. I bemærkningerne til det foreliggende lovforslag er der henvist til den nyligt afgivne betænkning fra Indenrigsministeriets udvalg om amtskommunalt udgiftspres og styringsmuligheder. Betænkningen foreslår, at Hovedstadsrådets opgaver overføres til områdets amter samt Københavns og Frederiksberg Kommuner, dog sådan at den kollektive trafik og regionplanlægningen varetages i en form for fællesskab.

Jeg vil hertil føje, at det historiske forløb har vist, at Hovedstadsrådets opgaver på sygehusområdet er overtaget af amterne, der også har overtaget miljøopgaverne i forbindelse med et frikommuneforsøg. Desuden har Hovedstadsrådets struktur vist sig unødigt kompliceret.

Regeringen er principielt enig i, at Hovedstadsrådet bør nedlægges. Regeringen har da også arbejdet igennem de sidste måneder med de praktiske problemer i forbindelse med løsningen af de tværgående opgaver i hovedstads-